

**37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Állam- és Jogtudományi Szekció**

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:
*Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar*

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

**A korlátozott precedensrendszer a
magyar polgári perjogban, különös
tekintettel a jogegységi panasz eljárásra**

Kézirat lezárásának dátuma:

2024. április 30.

TARTALOMJEGYZÉK

I.	BEVEZETÉS	3
II.	A KLASSZIKUS PRECEDENSRENDSZER, A KARTÁLIS RENDSZER ÉS A DÖNTVÉNYI RENDSZER.....	5
III.	A KORLÁTOZOTT PRECEDENSRENDSZER ELŐZMÉNYEI A MAGYAR JOGBAN	11
IV.	A KORLÁTOZOTT PRECEDENSRENDSZER BEVEZETÉSE	14
IV.1.	A KÚRIA RENDSZERINTI JOGEGYSÉGESÍTŐ ELJÁRÁSA	16
IV.2.	A KÖZBENSŐ JOGEGYSÉGESÍTŐ ELJÁRÁS	17
IV.3.	A KÚRIA KIVÉTELES JOGEGYSÉGESÍTŐ ELJÁRÁSA	19
IV.3.1.	A jogegységi panasz és a perorvoslatok kapcsolata	20
IV.3.2.	A jogegységi panasz és az alkotmányjogi panasz kapcsolata	21
V.	A JOGEGYSÉGI PANASZ ELBÍRÁLÁSÁNAK ELJÁRÁSI SZABÁLYAI.....	23
VI.	LAW IN ACTION – A JOGEGYSÉGI PANASZ ELJÁRÁS GYAKORLATA AZ ELMÚLT HÁROM ÉVBEN	25
VI.1.	A JOGEGYSÉGI PANASZ ELJÁRÁSBAN HOZOTT VISSZAUTASÍTÓ VÉGZÉSEK ÁTTEKINTÉSE.....	25
VI.1.1.	A jogegységi panaszt nem az arra jogosult nyújtotta be	25
VI.1.2.	A képviselői szabályainak sérelme.....	25
VI.1.3.	Az illeték megfizetésének elmaradása vagy hiányos megfizetése	27
VI.1.4.	Elkészítettség.....	28
VI.1.5.	A Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésre kifejezetten nem hivatkozó panaszok.....	29
VI.1.6.	Nem a 2012. január 1. után hozott és a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett kúriai határozattól való eltérésre való hivatkozás.....	30
VI.1.7.	A 2020. július 1-jét megelőzően hozott kúriai határozattal szemben benyújtott panaszok.....	30
VI.1.8.	A panasz visszautasítása a kötelező tartalmi elemek hiánya miatt	31
VI.2.	A JOGEGYSÉGI PANASZ ELJÁRÁSBAN HOZOTT ELUTASÍTÓ VÉGZÉSEK ÁTTEKINTÉSE.....	31
VI.3.	A MEGSZÜNTETŐ VÉGZÉSEK.....	35
VI.4.	A JOGEGYSÉGI HATÁROZAT HATÁLYÚ JOGEGYSÉGI PANASZ HATÁROZATOK	35
VII.	ÖSSZEGZÉS	41
	HIVATKOZOTT JOGFORRÁSOK ÉS DÖNTÉSEK	45

A dolgozat megírása során mesterséges intelligencia nem került felhasználásra.

I. BEVEZETÉS

A dolgozatomban a korlátozott precedensrendszerrel foglalkozom, részletesebben pedig a jogegységi panasz eljárással. A korlátozott precedensrendszer, mint kifejezés az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény (a továbbiakban: Ejh. tv.) – amely a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvényt (a továbbiakban: Bszi.) is módosította – törvényi indokolásában jelent meg először a magyar jogalkotásban. Az Ejh. tv. általános indokolása rögzíti, hogy a korlátozott precedensrendszer az angolszász jogból ismert jogintézmény, azonban kijelenthető, hogy mára a jogegység biztosításának hatékony eszköze a kontinentális jogrendszerekben is.¹

Kérdésként merül fel, hogy mi volt a célja az új jogintézmények bevezetésének, illetve hogy maga a korlátozott precedensrendszer mennyiben „kevesebb” vagy „más” mint az angolszász jogrendszer precedensrendszere. A kérdés feltehető úgy is, hogy a magyar jogalkalmazásban a hangsúly áttevődik-e a precedensek alkalmazására.

A precedens alkalmazásának célja általánosságban a jogegység megteremtése, alapja az igény a jogalkotó, a jogalkalmazó és a jogot kereső állampolgár részéről, hogy ugyanazon vagy hasonló tényállások elbírálására a bíróságok részéről egységesen kerüljön sor. A jogegység letéteményese a magyar jogban a Kúria, korábban a Legfelsőbb Bíróság volt. A jogegység biztosításának eszközei a jogrendszerben korábban is megtalálhatók voltak. Az jogegységet szolgáló eszközök egy része megszűnt, az elmúlt években új jogintézmények jelentek meg. A változások ismertetése keretében külön kitérek a jogegységi panasz eljárásra, ami a jogirodalomban a legnagyobb vitát váltotta ki. Ennek során a konkrét döntéseket tekintettem át, azokat csoportosítottam, elemeztem. Joghallgatóként – tárgyalásokat látogatva – azt tapasztaltam, hogy ez a jogintézmény még kevésbé ismert a jogalkalmazók körében, ezért felkeltette az érdeklődésemet. A panasz eljárásról szóló szabályok 2020. április 1. napján léptek hatályba. Wellmann György – a Kúria Polgári Kollégiumának korábbi vezetője – 2020-ban megjelent tanulmányában erős kritikát fogalmazott meg a jogegység biztosításának új rendszerével kapcsolatban. Álláspontja szerint az új szabályozás „tartalmilag elhibázott”, sőt megfogalmazta azzal kapcsolatos félelmét is, hogy a jogegység helyett jogbizonytalansághoz vezethet, mert a jogegységi panasz eljárás bevezetésével a jogerős döntést követően igénybe vehető új, rendkívüli jogorvoslati eljárást vezet be, ezzel viszonylagossá teszi a jogerő

¹ T/8016. számú törvényjavaslat az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról 149.p. <https://www.parlament.hu/irom41/08016/08016.pdf> (letöltve: 2024. 01. 08.)

intézményét. Hivatkozott arra, hogy a jogegység a Kúria bíróságokra kötelező döntésein keresztül fog megvalósulni a módosítás eredményeként, ezzel „illuzórikussá” teszi a bírói függetlenséget.² A jogegységi panasz eljárás bevezetése előtt Osztovits András kúriai bírósági elnök Magyar Jogban közzétett tanulmányában akként fogalmazott, hogy a jogegységi panasz eljárás bevezetése több mint aggályos. Utalt arra, hogy jogrendszerünkben három bírósági szint hozhat döntést egy jogvitában, egy újabb perorvoslat bevezetése a „jogi luxus” kategóriájába tartozik.³

Veress Emőd akként fogalmazott, hogy ebben az összefüggésben nem fogadható el Osztovits András azon előzetes kifogása, hogy a precedensrendszernek Magyarországon nincs gyakorlata az angol jogrendszerrel szemben és nem osztotta a Wellmann György által kifejtetteket sem.⁴

A jogi képviselők fenntartásai is megjelentek több tanulmányban. Ezek az aggályok elsősorban abban körvonalazódtak, hogy az új eljárás egy újabb olyan perorvoslati eszköz lesz, amellyel „a már jogerősen lezárt ügyek újravitathatók”.⁵

A jogegységi panasz eljárás bevezetése ezzel szemben Varga Zs. András – a Kúria elnöke – szerint „(...) nem tett mást, mint 2011. után újra megerősítette a Kúria összes ítéletének megkerülhetetlen precedenshatását, és ennek érvényesítéséhez a felekre mint az ítéletek kockázatát viselőkre bízott két eljárási eszközt, egyrészt a jogegységre koncentráló felülvizsgálati eljárást, másrészt a jogegységi panasz intézményét. (...) a kettő közül a felülvizsgálati eljárások és a jogegység kapcsolatát erősítők a fontosabbak, ha ezek érvényesítik a *stare decisis* hatást, eredményes jogegységi panasz-eljárásra ritkán kerülhet sor”.⁶

² WELLMANN GYÖRGY: *Kritikai észrevételek a jogegység biztosításának új rendszerével kapcsolatban*. Magyar Jog. 2020/11. 648.

³ OSZTOVITS ANDRÁS: *Törvénymódosítás a bírósági joggyakorlat egységesítése érdekében – jó irányba tett rossz lépés?* Magyar Jog. 2020/2. 80.

⁴ VERESS EMÖD: *Megjegyzések a „korlátozott precedensrendszerről”: adalékok egy aktuális vita hátteréhez*. In: Kruzslicz Péter–Sulyok Márton–Szalai Anikó (szerk.): Tanulmánykötet Trócsányi László 65. születésnapja alkalmából, 271., 275.

⁵ BÉKÉSI SÁNDOR, HALMOS TAMÁS: *A korlátozott precedensrendszer intézményének rövid áttekintése az ügyvéd szemszögéből*. Polgári Jog 2022/9-10. 5.

⁶ VARGA ZS. ANDRÁS: *Tíz gondolat a jogegységről és a precedenshatásról*. Magyar Jog. 2020/2. 84.

II. A KLASSZIKUS PRECEDENSRENDSZER, A KARTÁLIS RENDSZER ÉS A DÖNTVÉNYI RENDSZER

A precedensrendszer angolszász jogcsaládokban működő jellemzőinek bemutatása fontos előkérdése a magyar jogrendszerben bevezetett korlátozott precedensrendszer megértésének. A modern jogrendszereket több jogcsaládba soroljuk, ezek közé tartozik többek között a common law és a kontinentális jogcsalád. A common law jogcsaládot úgy jellemezhetjük, hogy itt az esetjog dominál. A kontinentális jogban pedig a törvényi jog. Mindkét jogrendszerben a törvények felülírják ugyan a bíró alkotta jogot, de a common law jogrendszerekben hiányoznak a kódexszerű törvények. A kontinentális jogrendszerekben nem ismerik el a precedensszabályt, aminek értelmében a korábbi bírói döntések kötelező erővel bírnának.⁷

A common law jogrendszer azon országok jogrendszereinek összessége, amelyek korábban az angol koronához tartoztak. Az Egyesült Királyság mellett ide tartozik Ausztrália, Új-Zéland, India, Észak-Amerika, Afrika és Délkelet-Ázsia bizonyos részei. A jog a gyarmatosítás egyik eszköze, annak bástyája volt. („The law was the cutting edge of colonialism...”).⁸ Az angolszász precedensjog egy rendszer és egyben egy jogalkalmazási módszer is. A bírósági ítéletek az angolszász országokban a jogforrási hierarchia részei. Oliver Wendell Holmes amerikai jogász mondása 1881-ből: „The life of the law has not been logic: it has been experience”, vagyis a jog életét nem a logika, hanem a tapasztalat határozta meg.⁹ A common law jogászok tehát nagyon fontosnak tartják a bírói tapasztalatot (szakmai múlt, személyes tapasztalat, meggyőződés), de nagy szabadságot engednek a jogászai gondolkodásnak.¹⁰

Az angol jog a királyi bíróságok esetjogával egyenlő. Az angolszász törvények nem tartalmazzak általános jogelveket, a jogalkotó célja a szabályok világos megfogalmazása, de teret hagy a bírói jogértelmezésnek.¹¹

⁷ KELEMEN KATALIN – MEZEI PÉTER: „A kontinentális jogrendszerek” In: Jakab András–Könczöl Miklós–Menyhárd Attila–Sulyok Gábor (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Jogösszehasonlítás rovat, rovatszerkesztő: FEKETE Balázs) <http://ijoten.hu/szocikk/a-kontinentalis-jogrendszerek> (2023) 6. (letöltve: 2023.12.11.)

⁸ SALLY ENGLE MERRY: „Legal pluralism” Law & Society Review 1988/22, 869.

⁹ OLIVER WENDELL HOLMES: *The Common Law*, Boston, Little, Brown and Co., 1881, 1.

¹⁰ KELEMEN KATALIN: *A common law jogrendszerek* In: Jakab András–Fekete Balázs (Szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia, 7. <https://ijoten.hu/uploads/a-common-law-jogrendszerek.pdf>, (letöltve: 2023. 12. 20.)

¹¹ KELEMEN i.m. 7.

A precedens egy korábbi esemény – bírói döntés –, amelyen egy jelenbeli döntés alapul. A hasonló eseteket jogilag hasonlóan kezeljük. A klasszikus precedensrendszer alapvető jellemzője, hogy a korábbi ítéletek a későbbi jogesetek megoldása esetén kötelezően követendők.¹² Ez az angolszász jogrendszer legfontosabb eleme, a „*stare decisis*” elve. Az elv lényege az, hogy a korábbi bírói döntések tényállásbeli hasonlóság esetén kötelező erejűek a későbbi ügyben.¹³ Az elv erősebben érvényesül vertikálisan, e szerint a felsőbb bíróságok döntései kötelezők az alsóbb bíróságokra, az azonos szinten (horizontálisan) lévő bíróságok korábbi döntései kevésbé erős precedens értékkel rendelkeznek. Az angol-walesi igazságszolgáltatási rendszerben a precedenshez kötöttség elve sokkal szigorúbban érvényesül, mint az Egyesült Államokban, ahol tizenhárom szövetségi fellebbezési bíróság gyakran ellentmond egymásnak.¹⁴

Az alsóbb szintű bíróságot szigorúan köti a felsőbb bíróság döntése, a felsőbb bíróság pedig kötve van a saját ítéleteihez. Az alsóbb fokú bíróságok határozatai nem kötik a felsőbb bíróságot, pl. az Egyesült Királyságban a Lordok Háza nem köteles követni a Fellebbviteli Bíróság döntéseit.¹⁵ Az ítéletek nem állhatnak szemben az írott joggal, de az írott jogban, tehát a parlament által alkotott jogban (*statute law*) a korábbi bírósági döntések is megjelennek, így ritkán merül fel a szembenállás.¹⁶ Az angol és amerikai precedensjog nagyon lényeges jellemzője tehát, hogy a felsőbbíróság döntései elsődleges jogforrásnak minősülnek (*primary sources of law*), ebből következik, hogy hozható olyan módon is döntés egy ügyben, hogy a bíróság kizárólag korábbi bírósági döntésekre (precedensekre) hivatkozik.¹⁷

Az esetek közötti hasonlóság meghatározása lényegi pontokat érintő ténybeli és jogi hasonlóságot jelent. Ezt a hasonlóságot az angolszász jognyelv relevanciának nevezi.¹⁸

A precedensjog második eleme a „*ratio decidendi*” és az „*obiter dicta*” elválasztása, vagyis döntés lényege és a kapcsolódó fejtegetés. A korábbi döntésből csak a „*ratio decidendi*”-t kell követni, az „*obiter dicta*” nem kötelező.¹⁹ A common law a korábbi döntésnek csak azt a részét tartja kötelezőnek, amely nélkül a bíró nem jutott volna arra a

¹² ZÖDI ZSOLT: *Precedens*. in Jakab András – Könczöl Miklós – Menyhárd Attila – Sulyok Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* 2021., <https://ijoten.hu/szocikk/precedens>, 2. (letöltve: 2023. 12. 20.)

¹³ KELEMEN i.m. 8.

¹⁴ KELEMEN i.m. 8.

¹⁵ GRANT LAMOND: *Precedent and Analogy in Legal Reasoning*, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* <https://plato.stanford.edu/archives/spr2016/entries/legal-reas-prec/>, (letöltve: 2024. 01. 31.)

¹⁶ OSZTOVITS ANDRÁS: i.m. 76.

¹⁷ ZÖDI (2021) i.m. 8.

¹⁸ ZÖDI (2021) i.m. 3.

¹⁹ ZÖDI ZSOLT: *Precedenskövetés és jogszabály-értelmezés*. Állam- és Jogtudomány, 2014/2. 65.

következtetésre, amit az ítélet tartalmaz. Ez a lényeg, a „*ratio decidendi*”, vagyis a döntés indoka, ezt kell alkalmazni kötelezően hasonló tényállás esetén. Egy jogeset „*ratio decidendi*”-je mindig utólag derül ki, amikor egy másik bíróság értelmezi a jogesetet. Ugyanazon jogesetből akár több „*ratio decidendi*” is következhet. A „*ratio decidendi*” és az „*obiter dicta*” szétválasztása nem egyszerű, a *ratio* nem absztrakt szabály, hanem szorosan kapcsolódik az adott tényálláshoz. A common law bírónak meg kell találnia a kötelező precedenst. Nem számít, hogy mennyire bonyolult a korábbi döntés.²⁰ Edmund Plowden a Tudor-korszak jeles angol jogásza a XVI. században akként fogalmazott: „Nem a jog szavai, hanem azok belső lényege a jog (...) a jog betűje a jog teste, de az értelme és a lényege annak lelke”.²¹ John Austin a „*ratio decidendi*” lényegét ekként fogalmazta meg a Lecturesben: „Mivel nincsen két tökéletesen egyforma eset, egy meghatározott esetben hozott döntés részben olyan tényezőkön múlhat, amelyeket ezek az egyedi vonások vagy különbségek sugalmaztak a bírónak. És a döntés azon része, mely ezekre a különbségekre irányul (vagy a döntés azon része, amely ezeket a speciális érveket tartalmazza), nem szolgálhat precedensként az utána következő döntésekhez, és nem szolgálhat szabályként vagy iránymutatásként. A bírói döntés általános érveit és elveit (amelyeket így elválasztunk az eset egyedi vonásaitól) a jogtudományi szerzők általában *ratio decidendi*-ként emlegetik”.²²

Peter M. Tiersma a Loyola Egyetem Jogi Karának professzora tanulmányában Rupert Cross és J.W. Harris jogtudósok megállapítását idézi: „The ratio decidendi of a case is any rule of law expressly or impliedly treated by the judge as a necessary step in reaching his conclusion”.²³ (Egy eset *ratio decidendi*-je bármely olyan szabálya a jognak, amelyet a bíró kifejezetten vagy hallgatólagosan úgy tekintett, hogy az szükséges lépés végső döntésének elérésében.)²⁴

A precedens alkalmazásakor felmerül továbbá a megkülönböztetés, a „*distinguishing*”. A bíró a korábbi döntés alkalmazhatóságát azért utasítja vissza, mert az elbírálandó ügy tényállása lényegesen különbözik a precedens tényállásától. Beszélhetünk ezenkívül az „*overruling*”-ról, ez a felülbírálat. A bíróság egy adott esetet nem kíván alkalmazni a jövőben és mások általi alkalmazását sem támogatja. Ennek hátterében állhat egy korábbi jogesetben vétett hiba, téves jogszabály alkalmazás, töretlen bírói gyakorlattól eltérő döntés, vagy a

²⁰ KELEMEN i.m. 8.

²¹ ZÖDI (2021) i.m. 8.

²² ZÖDI (2021) i.m. 9.

²³ PETER M. TIERSMA: „*The Textualization of Precedent*” *Notre Dame Law Review* 2006–2007, 1215.

²⁴ ZÖDI (2021) i.m. 9.

társadalmi környezet nagy mértékben megváltozott és az adott megoldás észszerűtlenné vált.²⁵ A precedensjog alkalmazása tehát nem egyszerű, a common law ítélet induktív gondolkodás terméke. Az ítéletek nem törekszenek általános érvényességű igazságok kimondására, hanem a konkrét eset keretei között próbálják megoldani a jogkérdést.²⁶

A klasszikus precedensrendszertől eltérőek a precedenseket alkalmazó kartális precedensrendszerek és a döntvényi rendszerek. A kartális precedensjogi bíróságokra jellemző a charta (valamilyen általános megfogalmazású dokumentum) szövegének értelmezése. Kartális precedensbíróság például az USA Alkotmányát értelmező Supreme Court, az Emberi Jogok Európai Bírósága, az egyes országok alkotmánybíróságai.²⁷ A kartális precedensrendszereket alapvetően három ponton különböztethetjük meg a klasszikus precedensjogtól. Egyrészt a kartális bíróság döntéseiben a „*stare decisis*” elve nem érvényesül oly módon, mint a klasszikus precedensrendszerben.²⁸ Az Európai Unió Bírósága követi a korábbi ítéletet, de ezt az elvet nem jelenítette meg a döntéseiben. Az Emberi Jogok Bírósága pedig a „korlátozott *stare decisis*” elvén áll. Az EJEH a Hermann v. Germany ügyben állapította meg, hogy a Nagykamara nincs kötve saját korábbi döntéseihez, de a kamarák kötve vannak a Nagykamara döntéseihez, vagyis csak vertikális kötőerő érvényesül.²⁹ A másik különbség, hogy a kartális precedensjogi bíróságok fő feladata a charta szövegének minél alaposabb értelmezése. A legtöbb kartális precedensbíróság az adott jogterület jogának aktív alakítója. Ezeket a bíróságokat gyakran vádolják aktivizmussal.³⁰ Harmadrész „kevésbé tényintenzív az érvelésük”, ugyanis a legtöbb ilyen bíróságnak nem az ügyek igazságos eldöntése a feladata, hanem a charta értelmezése.³¹

A kontinentális jogrendszereken belül ismertek a döntvényi rendszerek, ahol a felsőbbbíróságok döntvényeket bocsátanak ki, ezeket az alsóbb fokú bíróságok a döntéseik meghozatala során figyelembe veszik, de ezek többnyire nem rendelkeznek kötőerővel. A döntvényi jog kialakulásának háttérében álló okokat Zödi Zsolt négy pontban foglalta össze. A jogszabályok megfogalmazása időnként túlzottan általános, ezért a bírói gyakorlat munkálta ki bizonyos fogalmak jelentését pl. alapos ok, szokásos szükséglet. A jogszabályok egyes rendelkezéseinek értelmezése más jogszabályokkal kapcsolatban nehézségbe ütközik. A

²⁵ ZÖDI (2021) i.m. 10-11.

²⁶ KELEMEN KATALIN i.m. 10.

²⁷ ZÖDI (2021) i.m. 11.

²⁸ ZÖDI (2021) i.m. 11.

²⁹ CASE OF HERRMANN V. GERMANY (APPLICATION NO. 9300/07)

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-111690%22%7D> (letöltve: 2023. 12. 21.)

³⁰ VÁRNAY ERNŐ: „Az Európai Bíróság és az aktivizmus délibábja” Állam- és Jogtudomány 2017/2, 97.

³¹ ZÖDI (2021) i.m. 11.

joghézagok is elősegítették a bírói jog kialakulását. A bírói gyakorlat a változó társadalmi viszonyokra gyorsabban képes reagálni.³² A magyar jogrendszer alapvetően döntvényi rendszernek tekinthető, azonban a Kúria jogegységi döntései kötelező erővel bírnak, megkülönbözteti más döntvényi rendszerektől, amelyekben a felsőbírósági ítéleteknek nincs kötelező erejük. Rupert Cross és J. W. Harris jogtudományi munkáikban a döntvényi rendszerek és a klasszikus precedensrendszerek közötti különbséget a *stare decisis* elvének hiányában jelöli meg.³³ Jellemző továbbá, hogy a döntvény mindig egy jogszabályhely értelmezése és nem rendezhet eredeti módon egy jogkérdést. A bíróság a döntvényekhez fejrészeket írnak (headnote-okat), összefoglalót. A volt szocialista országokban jellemzővé vált, hogy a bírói gyakorlat ezeket önállóan, a jogesettel elszakítva használta. A klasszikus precedensrendszerekhez képest a döntvényi rendszerekben az egyes döntvényeknek több szintje is megkülönböztethető. „A legalsó szintet a szerkesztetlen döntések jelentik, a középső szintet a már szerkesztett (azaz fejrésszel, elvi összefoglalóval rendelkező), de nem „irányadó” jogesetek testesítik meg, végül a harmadik szinten az irányadó (sőt olykor egyenesen kötelező) jogesetek találhatók”.³⁴

A magyar jogban megjelenő korlátozott precedensrendszer viszonya a fentiekben ismertetett jogrendszerekhez – a későbbiekben részletezett szabályokra tekintettel – úgy jellemezhető, hogy a bírósági érvelésben megjelentek az angol jogrendszere jellemző érvelési technikák (az esetek összevetése, az ügyazonosság megállapítása, vagyis *obiter dictum*, *stare decisis* és a *ratio decidendi* fogalmak). A korlátozottság ott érhető tetten, hogy kizárólag a Kúria döntéseinek van precedenshatása és ez kötelező az alsóbb fokú bíróságra, de a Kúria döntésétől az alsóbb fokú bíróságok eltérhetnek megfelelő indokolással, egyébként a jogszabályok változása is megszüntetheti a korábbi döntések precedenshatását.³⁵

Az angol jog tanulmányozása ennek ellenére segítséget nyújthat – utalt rá Gárdos Péter – a magyar rendszer jobbításához. Az angol rendszerben pl. könnyű a precedensek megtalálása, a magyar precedensek azonosítása nehéz, nem állapítható meg továbbá az, hogy egy precedenst utóbb felülbírált-e a Kúria.³⁶

³² ZÖDI (2021) i.m. 12-13.

³³ ZÖDI (2021) i.m. 13.

³⁴ ZÖDI (2021) i.m. 13-14.

³⁵ FICSOR KRISZTINA-PATYI ANDRÁS: *A jogegységi panasz eljárás, mint a jogegység biztosításának eszköze a Kúria gyakorlatában* (KD, 2022/8., 1313-1314.), <https://szakcikadatbazis.hu/doc/9943870>, (letöltve: 2023. 08. 23.)

³⁶ REINES JÁNOS: *Beszámoló a „Mi a jog?” – A korlátozott precedensrendszer és első tapasztalatai Magyarországon” című konferenciáról* Polgári Jog - Fórum 2023/7-8. 2.

A magyar jogrendszerben a Kúria szerepe kiemelkedő, „különleges felsőbíróság, egyike a bíróságok működését meghatározó négy felsőbíróságnak. (...) kizárólagos közvetítő szerepe van egyfelől a másik három felsőbíróság, az Alkotmánybíróság, az Európai Unió Bírósága és az Emberi Jogok Európai Bírósága, másfelől az általános hatáskörű bíróságok között”.³⁷

³⁷ A Kúria elnökének országgyűlési beszámolója a Kúria 2022. évi tevékenységéről a jogegység biztosítása és az önkormányzati normakontroll körében 4. https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/elnok_beszam/a_kuria_elnokenek_orzaggyulesi_beszamoloja_a_kuria_2022_evi_tevékenységerol.pdf, (letöltve: 2024. 01. 31.)

III. A KORLÁTOZOTT PRECEDENSRENDSZER ELŐZMÉNYEI A MAGYAR JOGBAN

Az Ejh. tv. általános indokolása utal a korlátozott precedensrendszer történelmi hagyományaira a magyar jogban. Az előzmények körében néhány jogszabályi rendelkezésre utalnék csupán a teljesség igénye nélkül. A korlátozott precedensrendszer bevezetésének elsődleges célja az ítélkezési gyakorlat egységessé tétele volt.³⁸

A fél- vagy korlátozott precedensrendszer „történelmi hagyományai a XIX. századra nyúlnak vissza.”³⁹ A bíróságokról szóló 1972. évi IV. törvény 46-49. §-aiban már részletesen meghatározta, hogy a Legfelsőbb Bíróság milyen eszközök útján gyakorolja az elvi irányítást a bíróságok ítélkezése felett a törvényesség és a jogalkalmazás egysége érdekében. A Legfelsőbb Bíróság irányelvet, elvi döntést hozhatott, állásfoglalásokat, bírósági határozatokat tehetett közzé.⁴⁰ Érdemes kiemelni a bíróság szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (továbbiakban: régi Bszi.) 29.§ (1) bekezdésének b) pontját – ahogyan arra Dzsula Mariann is felhívta a figyelmet idézett tanulmányában –, amely tartalmában megegyezett a Bszi. 2020. április 1. után hatályos rendelkezéseivel, vagyis jogegységi eljárásnak volt helye, ha a Legfelsőbb Bíróság valamely tanácsa jogkérdésben el kíván térni a Legfelsőbb Bíróság másik ítélkező tanácsának határozatától.

A 2011-től hatályos Alaptörvény a jogegység biztosítását változatlanul a Kúria feladatává tette. Az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése kimondta, hogy a Kúria biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét, a bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz. Az Alkotmánybíróság döntéseiben több alkalommal értelmezte a Kúria jogegységesítő szerepét, a határozataiban kifejtette, hogy a törvény előtti egyenlőség követelményét szolgálja az egységes és kiszámítható bírósági gyakorlat, ezért az Alaptörvénynek az a rendelkezése, hogy a jogegységi határozatok kötik a bíróságokat nem sérti a bírói függetlenséget (pl. 13/2013. (VI.17.) AB határozat).⁴¹

A 2011. december 3-tól hatályos Bszi. szerint a jogegység biztosításának eszközei voltak a jogegységi határozatok, a Kúria joggyakorlat-elemző tevékenysége a jogerősen befejezett ügyekben, az elvi bírósági határozatok (EBH), az elvi bírósági döntések és a kollégiumi vélemények.

³⁸ T/8016. számú törvényjavaslat az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról 149.

³⁹ DZSULA MARIANNA: *A korlátozott precedensrendszer és a polgári perrendtartás szabályainak kapcsolódása*. In: Bodzási Balázs (szerk.) *Jogászegyleti értekezések 2022*. Magyar Jogász Egylet, Budapest, 2022. 290.

⁴⁰ 1972. évi IV. törvény a bíróságokról 45-49. §§

⁴¹ 13/2013. (VI.17.) AB határozat

A Legfelsőbb Bíróság, majd Kúria jogegységesítő tevékenysége során alkalmazható jogi eszközök bírói gyakorlatban megjelenő hatásával, hatékonyságával számos szerző foglalkozott, jogtudósok és gyakorló jogászok egyaránt.

Pokol Béla a „jogrétteg-elméletének” keretei között foglalkozott a bírói joggal. Ennek során megállapította, hogy az irányelvek, elvi döntések és a kollégiumi állásfoglalások „(a)z 1997 októberétől bevezetett új jogegységi határozati forma óta (...) már nem kötelezők a bírák számára, de (...) változatlanul kötelezőnek tekintik a bírák ezeket, és ha ezt nem teszik, akkor a Legfelsőbb Bíróság bírái (az) ilyen ítéletet jogszabálysértés címén megsemmisítik”.⁴²

2005-ben szintén Pokol Béla írta, hogy a bírói gyakorlatra és a precedensre hivatkozás az 1977-es polgári ítéletekben hiányzott, ám 1988-ban már minden tizedik polgári ítéletben volt bírói gyakorlatra hivatkozás és minden huszadikban precedensre hivatkozás, az 1998-99-es ítéletekben pedig már minden ötödikben volt bírói gyakorlatra hivatkozás és minden tizedikben precedensre hivatkozás.⁴³ 2012-ben Orosz Árpád előadásában kiemelte, hogy a Legfelsőbb Bíróság 1990 előtt polgári ügyben hozott döntéseiben más korábbi eseti döntésre hivatkozás szinte nem fordult elő, 2000-ben már a döntések egyötöde tartalmaz ilyen hivatkozást, és az arány emelkedik. Kiemelte azt is, hogy a jogtudományban a „felső bíróságok esetjoga mint joggyakorlattá szilárdult jogforrás jelenik meg”.⁴⁴ Zódi Zsolt 2014-ben megjelent tanulmányában 61.512 ítélet vizsgálatát végezte el, ennek során megállapította, hogy azok 1/3-ad része (közel 20.000 határozat) tartalmaz valamilyen hivatkozást bírósági szintenként és ügyszakonként eltérő számban. A legnépszerűbb a Bírósági Határozatokra történő utalás, hiszen az összes közzétett határozat 20%-ában található BH-ra és EBH-ra való hivatkozás. Megállapította azt is kutatása során, hogy a kollégiumi véleményeket többnyire a törvényszékek idézték.⁴⁵

Osztovits András a 2012-2018 közötti időszakra vonatkozóan készített – alábbi – ábrákkal szemléltette, hogy a Kúria kollégiumai milyen számban és gyakorisággal használták a joggyakorlat egységét biztosító eszközöket.⁴⁶

⁴² POKOL BÉLA: *Bevezető megfontolások a jogforrások jogelméleti elemzéséhez* Jogelméleti Szemle 2000/1. <http://jesz.ajk.elte.hu/pokol1.html>, letöltve: 2023.09.12.

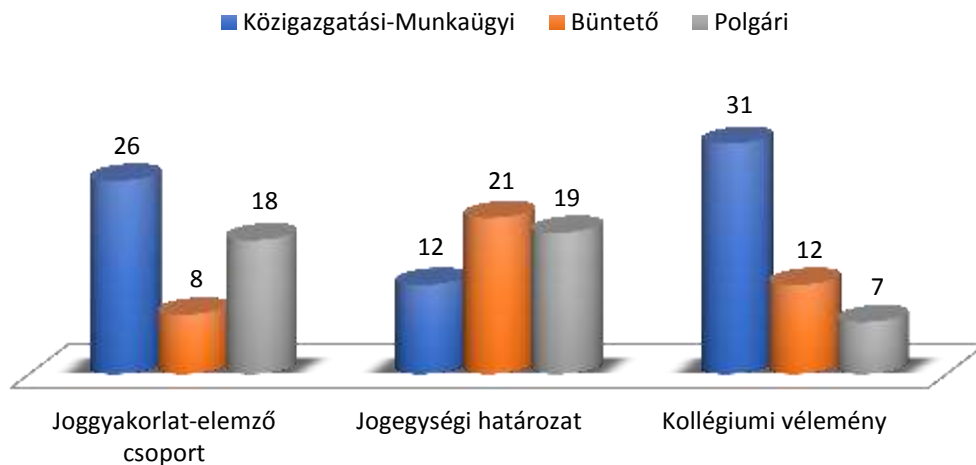
⁴³ POKOL BÉLA: *Jogelmélet*. Társadalomtudományi trilógia II., Budapest, Századvég, 2005. 187.

⁴⁴ OROSZ ÁRPÁD: *Az egyedi ügyekhez igazodás magyar gyakorlata a polgári ügyszakban*. Jogesetek Magyarázata, 2012/3. 79.

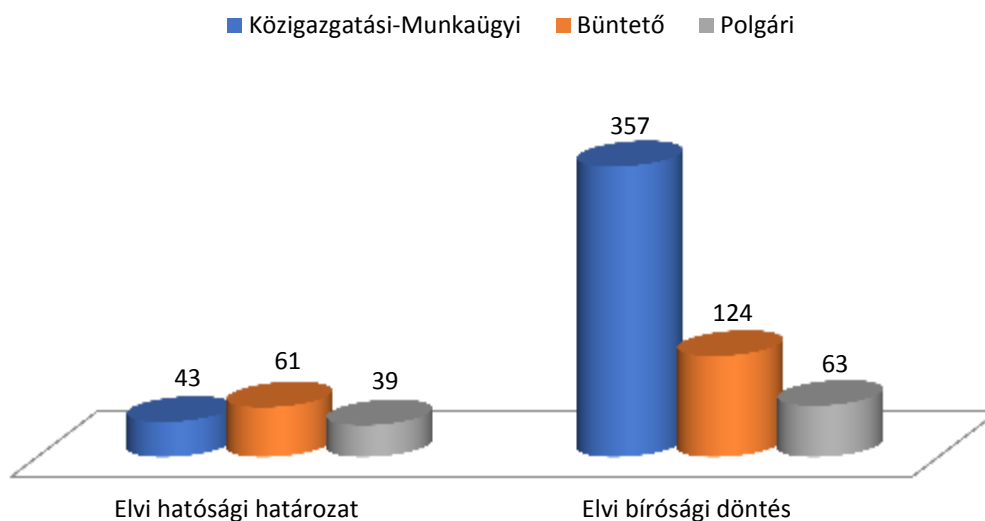
⁴⁵ ZÓDI ZSOLT: *A korábbi esetekre történő hivatkozások mintázatai a magyar bíróságok ítéleteiben*. MTA Law Working Papers. 2014/01. 29-31. p. https://jog.tk.hu/uploads/files/mtalwp/2014_01_Zodi_Zsolt.pdf (letöltve: 2023. 08. 23.)

⁴⁶ OSZTOVITS 2020, 73.

Jogegység biztosításának absztrakt kúriai eszközei 2012-2018

Jogegység biztosításának egyedi kúriai eszközei 2012-2018

Tahin Szabolcs tanulmányában a korlátozott precedensrendszer előtti jogalkalmazást „puha precedensrendszer”-ként aposztrofálta. A jogegységi határozatok kötelező erővel rendelkeztek, de többi Tahin által „illegális”-nak nevezett jogegységesítő eszközt csak azok tekintélye folytán vették figyelembe a bíróságok a döntéseik meghozatala során pl. a kollégiumi véleményt, a CKOT, valamint a tanácsadó testületek állásfoglalásait.⁴⁷

⁴⁷ TAHIN SZABOLCS: *Korlátozott precedensrendszer – alulnézetből*. Magyar Jog, 2020/5. 267.

IV. A KORLÁTOZOTT PRECEDENSRENDSZER BEVEZETÉSE

A fentiekben vázolt jogszabályi előzményeket követően került bevezetésre a korlátozott precedensrendszer 2020-ban.

Dzsula Marianna tanulmányában összefoglalta a korlátozott precedensrendszer bevezetése melletti érveket. Ennek körében utalt arra, hogy a jogegységi határozatok alkalmazása ugyan jogszabályi felhatalmazás alapján kötelező volt a bíróságok számára, azonban nem fedtek le minden területet és az Osztovits András által készített táblázatból jól látható, hogy 6 év alatt 19 db polgári tárgyú jogegységi határozat született. A bírói gyakorlatban ezért inkább jellemző volt az egyéb döntések alkalmazása (BH, BDT). A kúriai tanácsok ritkán kezdeményeztek jogegységi eljárást, 2012-2019 között 60 jogegységi eljárásból 6 jogegységi eljárást indított kúriai tanács.⁴⁸

A Ejh. tv. indokolása is rögzítette, hogy a Kúria jogszabály módosítás előtti jogegységesítő eljárási eszközei csak részben feleltek meg az európai követelményeknek. Az európai követelményeknek való megfelelést szolgálta az, hogy a jogalkotó megszüntette a leirat jellegű eszközöket (a bírói testület, bírósági vezetők, bírák tanácskozása nevében kiadott jogértelmezési célú állásfoglalások) és „a jogegységesítést a felülvizsgálati eljárásokra, illetve egy új jogorvoslati eszközre, a jogegységi panaszra bízta. A hatályos szabályok szerinti jogegységi eljárás megmarad, de annak eredménye a felekre csak akkor hat ki, ha azt a Kúria eljáró tanácsa a saját eljárását felfüggesztve indítványozza”.⁴⁹

Az új szabályozás nem tartotta fenn az elvi bírósági határozatok és elvi bírósági döntések kötelező alkalmazását. A Kúria valamennyi közzétett határozata azonos súlyú, az alsóbb fokú bíróságok nem tehetnek közzé kollégiumi véleményt, ajánlást vagy más jogértelmezési célú állásfoglalást.⁵⁰ A jogi képviselők álláspontját közvetítette a módosítással kapcsolatban Békési Sándor, Halmos Tamás közösen jegyzett tanulmánya, ebben hátrányosnak ítélték meg azt, hogy továbbiakban nem hivatkozhatók a bírósági döntésekben a bírói testületek, bírósági vezetők, illetve bírák tanácskozása nevében kelt, jogszabályi felhatalmazás nélkül meghozott jogértelmezési célú állásfoglalások és ezek közzé sem tehetők. Álláspontjuk szerint egy-egy jogkérdés eldöntésénél ezek megfelelő igazodási pontot jelentettek a jogalkalmazók számára.⁵¹

⁴⁸ DZSULA i.m. 296.

⁴⁹ A 2019. CXCVII. törvény végső előterjesztői indokolása

⁵⁰ BORONKAY MIKLÓS: *A „korlátozott precedensrendszer” ügyvédi szemmel.* Polgári Jog 2022/11-12. 3.

⁵¹ BÉKÉSI SÁNDOR, HALMOS TAMÁS: *A korlátozott precedensrendszer intézményének rövid áttekintése az ügyvéd szemszögéből.* Polgári Jog 2022/9-10. 6.

Varga Zs. András a korlátozott precedensrendszer lényegét összefoglalóan akként fogalmazta meg, hogy míg 1998 és 2020 között kötelező jogegységi határozatokkal biztosította a Kúria a jogegységet, addig 2020-tól mindezt jogegységi határozatok és precedensek formájában teszi. Az alsóbb fokú bíróságokra nézve kötelezőek a Kúria Bírósági Határozatok Gyűjteményében (a továbbiakban: BHGY) közzétett határozatai, az alsóbb fokú bíróságok határozatai csak a felekre kötelezőek.⁵²

A Kúria a jogegységi határozatot, a jogegységi panasz eljárásban, valamint a jogorvoslat a törvényesség érdekében folytatott eljárásban hozott határozatát, az általa az ügy érdemében hozott és a hatályon kívül helyező határozatot a BHGY-ban digitális formában teszi közzé. A Kúria a BHGY-ban közzéteszi továbbá az általa a felülvizsgálati kérelmet érdemben elbíráló határozatát is.⁵³ A korlátozott precedensrendszer bevezetésének része volt az eljárási törvények módosítása.

A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban: Pp.) 346. § (5) bekezdése kimondja, hogy az ítélet jogi indokolása tartalmazza azokat az okokat, amelyek miatt a bíróság jogkérdésben eltért a Kúriának a BHGY-ban közzétett határozatától, vagy az arra irányuló indítványt elutasította. A Pp. ezen szabálya az eljáró bíróságokra lényegében azt a kötelezettséget róta, hogy ismerjék meg a közzétett adott jogesethez kapcsolódó kúriai döntéseket, sőt ha attól eltérnek ezt meg kell indokolniuk. Az alsóbb fokú bíróság jogkérdésben tehát eltérhet a Kúria közzétett határozatától részletes indokolási kötelezettség mellett. A Kúria eljáró tanácsait azonban kötik a már meghozott döntések, és azoktól csak előzetes döntéshozatali indítványra indult jogegységi határozat eredményeként lehet eltérni.⁵⁴ Az uniós joggal össze nem egyeztethető jogértelmezés sem követhető, ezért az alsóbb fokú bíróságok az uniós jog helyes alkalmazására hivatkozással is mellőzhetik a közzétett kúriai döntés figyelembevételét.⁵⁵

Az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) a 2024. január 11-én C-537/22. számon meghozott ítéletében kimondta, hogy „a kérdést előterjesztő bíróság és a magyar kormány által nyújtott információkból kitűnik, hogy az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozás feljogosítja e bíróságot arra, hogy mellőzze a Kúria korábbi határozatait, még ha azok kötelező precedenserővel is rendelkeznek, feltéve többek között, hogy az említett bíróság úgy ítéli meg, hogy e határozatok összeegyeztethetetlenek az uniós joggal, és hogy értékelését e

⁵² VARGA ZS. ANDRÁS: *A jogegység biztosításának európai modelljei* In: Tizenötödik Magyar Jogászgűlés, Magyar Jogász Egylet Budapest, 2021. 8.

⁵³ Bszi. 163. §-ának (1) és (1a) bekezdései

⁵⁴ DZSULA i.m. 302.

⁵⁵ SZABÓ ZSÓFIA: *A precedensrendszer és az EU-jog* Európai Jog 2021/5. 53.

tekintetben indokolással látja el. Ebben az összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróságot e tekintetben terhelő indokolási kötelezettség önmagában nem tűnik olyan jellegűnek, amely sértené az uniós jog elsőbbségét, mivel a Bíróság rendelkezésére álló iratok egyetlen olyan körülményt sem foglalnak magukban, amely arra utalhatna, hogy e kötelezettség olyan akadályt képezne, amely rendkívül nehézzé tenné az említett bíróság számára a Kúria korábbi határozataitól való eltérés lehetőségének gyakorlását”.⁵⁶ A Pp. 346. § (5) bekezdésével bevezetett indokolási kötelezettség, illetve a korlátozott precedensrendszer így nem ellentétes az Európai Unió jogával. Az ítélet nem érinti a Kúria tanácsainak azt a kötelezettségét, hogy az EUB új jogértelmezése esetén előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezzenek az EUB jogértelmezéssel ellentétes korábbi határozataik kötelező erejének megszüntetése érdekében.

IV.1. A KÚRIA RENDSZERINTI JOGEGYSÉGESÍTŐ ELJÁRÁSA

A Kúria jogegységesítő eljárásának eszközeinek három szintje közül a rendszerinti jogegységesítő eljárás az alapvető, ide sorolható a felülvizsgálati eljárás, a rendkívüli perorvoslat az alsóbb fokú bíróságok egyedi ügyben hozott döntései ellen. Az eljárási szabályok alapján a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésre hivatkozással felülvizsgálati kérelmet terjeszthet elő a jogosult. Ez természetesen a felek perbeli akaratától függ. A Kúria a felülvizsgálati eljárásban meghozott határozatában megvizsgálja a jogerős ítélet jogszabálysértő, illetve a kúriai határozattól eltérő voltát a felülvizsgálati és csatlakozó felülvizsgálati kérelem korlátai között.⁵⁷ Nyilvánvalóan a Kúriának a felülvizsgálati eljárásokban hozott döntésekben megvalósuló jogegységesítő tevékenysége csak azokban az ügyekben jelenhet meg, ahol a Pp. lehetővé teszi ezt a perorvoslatot.

Pomeisl András 2023-ban közzétett tanulmányában ismertetett több kúriai határozatot abból a szempontból, hogy azok hogyan jelentek meg az alsóbbfokú bíróságok gyakorlatában, a felülvizsgálat engedélyezése és a felülvizsgálati eljárás körében.⁵⁸ A hivatkozott kúriai döntések közül az alábbiakat emelném ki:

A Kúria Pfv.II.20.413/2021. számú ügyében a felülvizsgálati kérelmet előterjesztő alperesek többek között arra is hivatkoztak, hogy a másodfokú bíróság ítéletében – indokolás nélkül – eltért a Kúria Pfv.I.21.780/2017/6., valamint Pfv.I.20.888/2017/5. számú határozatában foglaltaktól. A Kúria álláspontja azonban az volt, hogy a másodfokú bíróság az

⁵⁶ EUB C-537/22. 29. pont, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:62022CJ0537>, (letöltve: 2024. 01.20.)

⁵⁷ Pp. 409. §, 423. §

⁵⁸ POMEISL ANDRÁS JÓZSEF: A korlátozott precedensrendszer a bíróságok gyakorlatában Közjegyzők Közlönye 2023/2. 6-12. <https://mokk.hu/ugyfeleknek/kozlonykereso.php> (letöltve: 2024.01.02.)

alperesek által hivatkozott határozatban foglaltakhoz képest eltérő tényállású ügyben nem tért el a Kúriának a BHGY-ban közzétett határozatától, ezért a jogerős ítélet nem ütközik a Pp. 346. § (5) bekezdésébe, az eltérő tényállás tehát akadálya volt az ügyazonosság megállapíthatóságának.⁵⁹

Egy másik eseti döntésben azonban a Kúria alaposnak tartotta felperes azon felülvizsgálati kérelmét, miszerint a másodfokú bíróság nem indokolta meg, hogy miért tért el a Kúria BHGY-ban közzétett és hivatkozott határozataitól, így különösen a perbelivel szinte mindenben megegyező tényállású Gfv.VI.30.035/2021/4. számú végzésében írtaktól. A Kúria döntésében kifejtette, hogy „a Pp. 346. § (5) bekezdése értelmében a jogerős ítélet jogi indokolásának tartalmaznia azokat az okokat is, amelyek miatt a bíróság jogkérdésben eltért a Kúria közzétett határozatától. Ennek az indokolási kötelezettségének a másodfokú bíróság nem tett eleget. A jogerős ítélet ugyanis annak ellenére nem tartalmaz semmilyen indokolást arra, hogy a Kúria közzétett határozatától miért tért el, hogy a felperes fellebbezési ellenkérelmében kifejezetten megjelölte a Gfv.VII.30.322/2020/6. számú (közzétéve: K-GJ-2020-98) végzést, hivatkozva arra, hogy a perbeli szerződéshez hasonló szerződéses rendelkezések vonatkozásában a Kúria megfelelőnek találta az árfolyamkockázati tájékoztatást”.⁶⁰

A Pp. 409. §-a szerint a Kúria akkor engedélyezheti a felülvizsgálatot, ha az ítélet eltér a Kúria közzétett határozatától. Ezzel összefüggésben említeném meg a felülvizsgálat engedélyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 1/2021. (VII. 12.) PK véleményt, amelynek 5. pontja szerint a Kúria a közzétett határozatától jogkérdésben eltérő jogerős ítélet miatt a felülvizsgálatot akkor engedélyezi, ha a jogerős ítélet a Kúria által meghozott, a BHGY-ban 2012. január 1-je után közzétett eseti határozatban kifejtettektől eltérő jogértelmezésen alapul.

IV.2. A KÖZBENSŐ JOGEGYSÉGESÍTŐ ELJÁRÁS

A jogegység biztosításának intézménye – a korlátozott precedensrendszer fontos eleme – az előzetes döntéshozatali indítvány, amelynek jelenleg hatályos szabályai 2022. január 1. napjától kerültek bevezetésre, ez jogegységesítő eljárás közbenső szintje. A Bszi. 32. § (1) bekezdése szerint az előzetes döntéshozatali indítványra jogegységi eljárásnak van helye, ha az egységes ítélezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi határozat meghozatala, korábban meghozott jogegységi határozat megváltoztatása vagy hatályon kívül helyezése

⁵⁹ Kúria Pfv.II.20.413/2021/5.

⁶⁰ Kúria Gfv.VI.30.141/2022/7. [12]

szükséges, vagy a Kúria valamely ítélkező tanácsa jogkérdésben el kíván térni a Kúria BHGY-ban közzétett határozatától.⁶¹ A Bszi. 40. § (1) bekezdése kimondja, hogy az indítvány alapján a tanács jogegységi határozatot vagy a határozathozatalt mellőző végzést hoz.⁶² A jogegységi határozatnak – ha törvény kivételt nem tesz – a felekre kiterjedő hatálya nincs.⁶³

A Kúria honlapján közzétett határozatok közül a Jpe.III. és a Jpe.IV. kezdetű ügyszámok az előzetes döntéshozatali indítványra indult jogegységi eljárásokat jelölik.

A 2022-ben meghozott jogegységi határozatok közül kiemelem a 2/2022. Jogegységi határozatot (Jpe.III.60.011/2022/15. szám), amely a Kúria P.III. számú tanácsának előzetes döntéshozatali indítványára született, ebben a Kúria kimondta, hogy a szülők kártérítésként kizárólag az egészségkárosodásból eredő költségek megtérítésére tarthatnak igényt.⁶⁴ A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa a 6/2022. Jogegységi határozatban a Kúria Polgári Kollégiuma kollégiumvezetőjének előzetes döntéshozatali indítványa alapján az anyagi jogerőhatás érvényesülése tárgyában jogegységi határozatot hozott arról, hogy ha a fél az anyagi jogból eredő követelésének csak egy részét érvényesíti, az ítélet jogereje nem terjed ki a nem érvényesített követelésrészre.⁶⁵

A Kúria legutóbbi 2/2024. JEH (Jpe.III.60.015/2023/17.) jogegységi határozatában kimondta, hogy a bíróság – jogorvoslat eredményeként megváltoztatott, hatályon kívül helyezett vagy megsemmisített – személyiségi jogot érintő, illetve azt korlátozó döntése önmagában nem valósít meg személyiségi jogsértést. A Kúria Pfv.IV. tanácsának előzetes döntéshozatali indítványában az I. rendű alperes felülvizsgálati kérelmében foglaltaknak tulajdonított jelentőségét, amely szerint annak eldöntése során, hogy történt-e személyiségi jogsértés, a jogalkalmazói tevékenység jellegéből kell kiindulni. Értékelni kell, hogy az adott eljárási cselekmény igényelt-e jogalkalmazói mérlegelést. A jogalkalmazási hiba ugyanis csak abban az esetben sért személyiségi jogot, ha egyúttal kirívóan okszerűtlen értékelés eredménye. A Jogegységi Panasz Tanács álláspontja az indítványban meghatározott elvi jogkérdéssel kapcsolatban a következő volt: a Ptk. 2:42. § (1) és (3) bekezdése alapján nem sért személyiségi jogot a magatartás, ha 1.) azt törvény kifejezetten megengedi; 2.) mások jogainak érvényesülése indokolja a személyiségi jog korlátozását; továbbá 3.) ahhoz az érintett hozzájárult.

⁶¹ Bszi. 32. § (1) bek.

⁶² Bszi. 40. § (1) bek.

⁶³ Bszi. 41. §

⁶⁴ Kúria Jpe.III.60.011/2022/15.

⁶⁵ Kúria Jpe.III.60.027/2022/15.

A Jogegységi Panasz Tanács négy esetben mellőzte az előzetes döntéshozatali indítvány alapján indult jogegységi eljárásban a jogegységi határozat meghozatalát. Ezek közül kiemelnék néhány döntést:

A Kúria G.VI. tanácsa terjesztette elő az indítványt Gfv.VI.30.484/2021. számon folyamatban lévő eljárásban a jogegység érdekében, mert az eljáró tanács el kívánt térni a Kúria Pfv.I.21.087/2019/11. számú határozatától. A mellőzés indoka az volt, hogy a hivatkozott Pfv.I.21.087/2019/11. számú határozata – amelytől az indítványozó el kíván térni – a BHGY-ban nem került közzétételre.⁶⁶

A Jpe. IV. 60.037/2022/12. végzés indokolása szerint a Kúria K.V. tanács által előterjesztett előzetes döntéshozatali indítványa azért került mellőzésre, mert a törvényi szabályozások és az indítvány tartalma nem teszik lehetővé, hogy a Kúria a Kfv.V.35.138/2022. számú ügyben az elsőfokú jogerős ítéletet hatályon kívül helyezze, az ügyben eljáró bíróságot új eljárás lefolytatására, új határozat hozatalára utasító kúriai végzésben elbírált jogkérdést ismételten a felülvizsgálat tárgyává tegye és eldöntse, ezért az ügyben előterjesztett előzetes döntéshozatali indítvány érdemi elbírálása nem lehetséges.⁶⁷ A Jpe.IV.60.060/2022. számú ügyben a Kúria K.II. tanácsa terjesztett elő előzetes döntéshozatali indítványt, azonban a Panasz Tanács – többek között – azért mellőzte a jogegységi határozathozatalt, mert ügyazonosság hiányában nem állt fenn a jogegységi helyzet.⁶⁸

IV.3. A KÚRIA KIVÉTELES JOGEGYSÉGESÍTŐ ELJÁRÁSA

A korlátozott precedensrendszer része továbbá a jogegységi panasz eljárás, mint kivételes jogegységesítő eljárás. A jogintézmény bevezetésével a jogalkotó meg kívánt felelni a Velencei Bizottság elvárásának, miszerint „a jogegységet a peres felek indítványára, rájuk kihatóan, jogorvoslati eszközökkel kell biztosítani, amelyben a döntés következményeit viselő felek is kifejezhetik álláspontjukat”.⁶⁹ Kis Roxána tanulmányában összefoglalta, hogy sem a klasszikus jogorvoslati eszközöknek, sem az alkotmányjogi panaszoknak nem elsődleges funkciója a jogegységesítés. A felek indítványára indult eljárások, de a felülvizsgálatnál a jogszabálysértés, az alkotmányjogi panasznál az alaptörvény-ellenesség vizsgálendő. A

⁶⁶ Kúria Jpe.IV.60.026/2022.

⁶⁷ Kúria Jpe.IV.60.037/2022/12.

⁶⁸ Kúria Jpe.IV.60.060/2022.

⁶⁹ A Kúria elnökének országgyűlési beszámolója a Kúria 2021. évi tevékenységéről a jogegység biztosítása és az önkormányzati normakontroll körében.

jogegységi panasz eljárásban azonban jelen vannak a jogegységesítő és a jogorvoslati eszközök is.⁷⁰

IV.3.1. A JOGEGYSÉGI PANASZ ÉS A PERORVOSLATOK KAPCSOLATA

Magyarország Alaptörvényének XXVII. cikk (7) bekezdése kimondja, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.

A perorvoslat fogalmát gyakran használják szinonimként a jogorvoslat kategóriájával, a két fogalmat azonban dogmatikai alapon meg kell különböztetni egymástól. A jogorvoslat a jogorvoslathoz való alapjogból eredeztethető.⁷¹ A magyar jogi fogalomhasználat a döntésekkel szembeni eljárási típusú jogvédelmi eszközöket tekinti jogorvoslatnak. A jogorvoslat – eljárásjogi értelemben – valamely sérelmes vagy sérelmesnek vélt határozat megtámadása az (ügy)fél vagy az erre jogosult más személy részéről, azzal a céllal, hogy az arra feljogosított hatóság a határozatot bírálja felül és a jogsérelmet orvosolja.⁷²

A Pp. a polgári perben használatos sajátos jogorvoslati formákat tekinti perorvoslatnak megkülönböztetve annak rendes és rendkívüli formáját. Azok a perorvoslatok a rendes perorvoslatok, amelyekkel a jogerőre még nem emelkedett határozatokat lehet megtámadni, míg a jogerős határozatok megtámadására szolgálnak a rendkívüli perorvoslatok. Rendes perorvoslat a fellebbezés, rendkívüli perorvoslat a perújítás és a felülvizsgálat.⁷³

A perújítás célja az alapeljárás ténykérdéseivel kapcsolatos jogsértés orvoslása, ezen eljárásban nem jogértelmezési kérdésekre fókuszál a bíróság. A felülvizsgálati eljárás elsősorban az ügy érdemére kiható jogszabálysértés orvoslja, habár jogegységesítő szerepe is van a döntésnek. A korlátozott precedensrendszer bevezetését megelőzően felülvizsgálati kérelem előterjesztésének csak az ügy érdemére kiható jogszabálysértésre történő hivatkozással volt helye, a korlátozott precedensrendszer bevezetésével módosult a Pp. akként, hogy a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésre történő hivatkozással is előterjeszthető felülvizsgálati kérelem. Ezzel a Kúria a felülvizsgálati tanácsa előszűrőként tud funkcionálni a jogegységi panasz eljáráshoz.⁷⁴

⁷⁰ KISS ROXÁNA: *A jogegységi panasz eljárás mint ultima ratio*. Polgári Jog 2022/7-8., <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/193/id/A2200403.POJ/> (letöltve: 2023.08.18.)

⁷¹ GOMBOS KATALIN: *A polgári perorvoslati rendszer és átalakulása*. Jogtudományi Közlöny, 2018/2. 57.

⁷² BACSÓ FERENC: *A perorvoslatok általános jellemzése*. In: Bacsó Ferenc-Móra Mihály: *Polgári eljárásjog* Budapest, Tankönyvkiadó, 1959. 334.

⁷³ GOMBOS, i.m., 57.

⁷⁴ CSIBOR FERENC: *Reflexiók a jogegységi panasz kezdeti működésére, különös tekintettel az első indokolatlan eltérést megállapító jogegységi panasz határozatra* 34. https://real.mtak.hu/169844/1/KT_3_1_Csibor_Ferenc.pdf (letöltve: 2024.01.30.)

A jogegységi panasznak a jogorvoslat-perorvoslat rendszerében elfoglalt helyét maga a Kúria kötelező jogértelmezése jelöli ki. A panasz tanács több döntésében kifejtette, hogy a jogegységi panasz eljárás nem az alapeljárás, a per folytatása, hanem önálló, *sui generis* eljárás, amelyben a Kúriának a bíróságokra kötelező jogértelmezéséről is döntenie kell. E szerint „(...) a jogegységi panasz jogintézménye nem a panaszosnak a per tárgyává tett jog-, és érdeksérelmének kiküszöbölésére szolgál. Erre a bírósági eljárási törvények által szabályozott rendes és rendkívüli jogorvoslatok többirányú lehetőséget biztosítanak. A jogegységi panasz eljárás, mint ahogy a nevében is tükröződik, a közzétett határozattól eltérés feloldását, a jogegység biztosítását célozza, nem pedig újabb jogorvoslati fórumot nyit a panaszosnak, a megelőző eljárások során szükségszerűen már érvényesített jog-, és érdeksérelmének orvoslására. „(...) a jogegységi panasz eljárás egy a Bszi.-n alapuló, rendkívüli, jogerő utáni, jogegységet célzó, *sui generis* eljárás. A jogrendszer belső koherenciájának megteremtését szolgáló önálló eszköz. Jogorvoslati eljárás ugyan, de nem a per folytatása. Nem jelentheti a felülvizsgálati eljárás megismétlését, továbbá az abban szereplő indokolás felülmérlegelését. Nem működhet kvázi „szuper-felülvizsgálatként”.⁷⁵ A későbbiekben ismertetett határozatok alapján megállapítható, hogy az eljárásban nem terjeszthetők elő újabb kérelmek, hivatkozások, a panasz eljárásban nem vizsgálhatók meg az alapügyben hozott döntés felülvizsgálattal nem érintett rendelkezései. A jogegységi panaszt Patyi András döntésfelülvizsgálati, sajátos jogorvoslati eszköznek tekinti. A jogintézményt „Janus-arcú intézmény”-ként jellemzi, mert a panasz eljárás eredményezheti, hogy a Kúria megállapítja a jogkérdésben való eltérést, és hatályon kívül helyezi a támadott határozatot, de jogkérdésben való eltérés megállapítása azonban azt is eredményezheti, hogy a döntés hatályban marad, mert a Kúria azt állapítja meg, hogy az eltérés indokolt volt.”⁷⁶

A jogintézmény rendszertani besorolásának nehézségét alátámasztja azon körülmény is, hogy annak szabályait nem a szakjogi eljárásjogi kódexek, hanem a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló sarkalatos törvény határozza meg.

IV.3.2. A JOGEGYSÉGI PANASZ ÉS AZ ALKOTMÁNYJOGI PANASZ KAPCSOLATA

A jogegységi panasz eljárásban hozott döntések és az alkotmányjogi panasz elbírálása során hozott határozatok érvelése hasonló.

⁷⁵ Kúria Jpe.I.60.011/2021/3.

⁷⁶ PATYI ANDRÁS: *A jogegységi panasz-eljárások gyakorlatának néhány alapkérdése*. In: Koltay András-Gellér Balázs (szerk.): *Jó kormányzás és büntetőjog - Ünnepi tanulmányok Kis Norbert egyetemi tanár 50. születésnapjára* Ludovika Egyetemi Kiadó. Budapest, 2022. 518.

Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (továbbiakban: Abtv.) 27. § (1) bekezdése lehetővé teszi, hogy az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben alkotmányjogi panasszal forduljon az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdekében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

A Kúria meghatározta a két eljárás különbözőségét határozatban: „A Kúria ítélkező tevékenysége során ugyan köteles az Alkotmánybíróság kötelező értelmezését figyelembe venni, de az Alkotmánybíróság határozatai – az eltérő vizsgálati irány miatt – közvetlenül nem hivatkozhatóak a jogkérdésben való eltérés alátámasztására. A Kúria jogértelmezésének alaptörvényi megfelelése alkotmányjogi panasz tárgya lehet”.⁷⁷

⁷⁷ Kúria Jpe.I.60.002/2021/7.

V. A JOGEGYSÉGI PANASZ ELBÍRÁLÁSÁNAK ELJÁRÁSI SZABÁLYAI

A Bszi. 41/A. §-ának – többször módosított – rendelkezései alapján a jogegységi panaszt a jogegységi panasz tanács bírálja el. A jogegységi panasz tanács tagjai az elnök és további 40 bíró: az elnökhelyettesek, a főtitkár, a kollégiumvezetők, a kollégiumvezető-helyettesek és a tanácselnökök. A Kúria kollégiumai az ügyelosztási rendben dönthetnek úgy, hogy a jogegységi panasz tanács két, az elnökön kívül 20-20 bíró tagból álló résztanácsban jár el. Ebben az esetben a jogegységi panasz tanács azonos ítélkező tanácsba tartozó tagjait a vezetéknevük ítélkező tanácson belüli ABC rendjében kell az I.-es és a II.-es résztanácsba beosztani, hogy azokban minden ítélkező tanács egyenlő arányban legyen képviselve. Az ügyeket automatikusan felváltva kell kiosztani, a páratlan számú ügyek az I., a páros számú ügyek a II. résztanácsba kerülnek.⁷⁸

A Kúria ügyelosztási rendje értelmében 2023. július hó 16. napjától I. és II. jogegységi panasz tanács került felállításra, mindkettő tanácselnöke a Kúria elnöke és elnökhelytese. A jogegységi panasz ügyek elosztásának módja automatikus. Az ügyek tanácsokhoz való kiosztását az iktatás szerinti ügyszámvégződés határozza meg úgy, hogy a páratlan számra végződő ügyeket az I. tanács, a páros számra és a 0-ra végződő ügyeket a II. tanács bírálja el. Az ügyelosztás módját 2022. január 1. napjától a folyamatban lévő ügyekben is alkalmazni kell oly módon, hogy az átosztásnál a folyamatban lévő ügy előadó bírójának személye az irányadó.⁷⁹

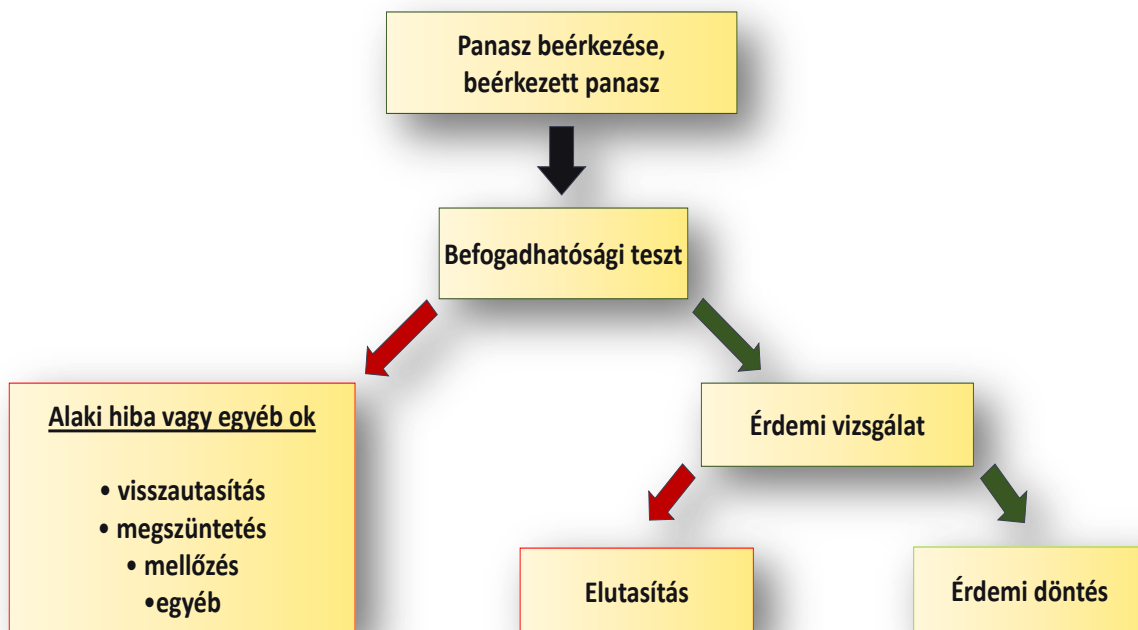
Jogegységi panasznak van helye a Kúriának az eljárási törvény alapján további felülvizsgálati kérelemmel nem támadható határozata ellen, ha a felülvizsgálati kérelemben a Kúria 2012. január 1. után hozott és a BHGY-ban közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésre már hivatkoztak, és a Kúria az eltéréssel okozott jogsértést határozatában nem orvosolta. Akkor is lehetőség van jogegységi panasz előterjesztésére, ha a Kúria ítélkező tanácsa jogkérdésben – jogegységi eljárás kezdeményezése nélkül – úgy tér el a Kúria közzétett határozatától, hogy az adott eltérésre az alsóbbfokú bíróságok határozatában nem került sor.⁸⁰

⁷⁸ Bszi. 41/A. §

⁷⁹ A Kúria 2023. január 1. napjától hatályos ügyelosztási rendje a 2023. március 27. napjától és a 2023. július 16. napjától hatályos módosításokkal egységes szerkezetben, https://kuria-kozadatok.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/a_kuria_2023._januar_1._napjatol_hatalyos_ugyelosztasi_rendje.pdf (letöltve: 2023.09.03.)

⁸⁰ Bszi. 41/B. §

A jogegységi panaszeljárás menetét az alábbi ábrában foglalhatjuk össze:

(saját ábra)

VI. LAW IN ACTION – A JOGEGYSÉGI PANASZ ELJÁRÁS GYAKORLATA AZ ELMÚLT HÁROM ÉVBEN

VI.1. A JOGEGYSÉGI PANASZ ELJÁRÁSBAN HOZOTT VISSZAUTASÍTÓ VÉGZÉSEK ÁTTEKINTÉSE

A Bszi. fentiekben ismertetett szabályai szerint első lépés a befogadás tárgyában történő döntéshozatal. A panasz visszautasítása esetében nem történik érdemi vizsgálat, mert a panasz valamely jogszabályi feltételnek vagy több feltételnek nem felel meg. Egy feltétel hiánya egyébként elegendő visszautasítási ok. A visszautasítási okok szerint rendszereztem a vizsgált határozatokat az alábbiak szerint:

VI.1.1. A JOGEGYSÉGI PANASZT NEM AZ ARRA JOGOSULT NYÚJTOTTA BE

A Kúria honlapján közzétett végzések között olyan, ahol elsődlegesen a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés a) pontjára hivatkozott a panasz tanács csupán egy található. Az indokolása szerint a panasszal támadott végzés pervezető végzés, amellyel szemben a jogegységi panasz előterjesztését a Bszi. 41/B. § (1) bekezdése kizárja. Miután a panaszos felülvizsgálati kérelmet a támadott határozatban nem terjeszthetett elő, mert nem volt helye, így nem hivatkozhatott a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben eltérésre.⁸¹

VI.1.2. A KÉPVISELET SZABÁLYAINAK SÉRELME

A 2021-ben érkezett panaszok közül a Jpe.I.60.017/2021/4. számú, a Jpe.I.60.026/2021/5. számú, valamint a Jpe.I.60.038/2021/4. számú végzések visszautasításának indoka a kötelező jogi képviselet hiánya.

A Jpe.I.60.017/2021/4. számú végzés indokolása szerint a panaszos felperes a jogegységi panaszához külön meghatalmazást nem mellékel, hanem azt állította, hogy a jogi képviselője részére korábban adott ügyvédi meghatalmazás kiterjed a jogegységi panasz eljárásra is. Ezzel kapcsolatban a Kúria akként foglalt állást, hogy „(...) A jogegységi panasz eljárás azonban olyan rendkívüli, a jogerő utáni, a jogegységet célzó sui generis eljárás, amely a jogrendszer belső koherenciájának megteremtését szolgálja, jogorvoslati eljárás ugyan, de nem a per folytatása (Jpe.I.60.005/2021/5., Jpe.I.60.011/2021/3.). Az alapeljárás során adott meghatalmazás hatálya ezért önmagában, automatikusan nem terjed ki a jogegységi panasz eljárásra, a panasz előterjesztőjének tehát kifejezetten a jogegységi panasz eljárásra vonatkozó meghatalmazással kell igazolnia jogi képviselője képviseleti jogát”.

⁸¹ Kúria Jpe. I.60.039/2023/3.

A Jpe.I.60.026/2021/5. számú ügyben a panaszos alperes a jogegységi panaszt jogi képviselő útján nyújtotta be, a beadványban hivatkozott arra, hogy a jogi képviselő általános meghatalmazását a Fővárosi Törvényszék nyilvántartásba vette. A Fővárosi Törvényszék által nyilvántartásba vett meghatalmazás azonban a panasz tanács szerint a jogegységi panasz eljárásra nem vonatkozott, az 2018. szeptember 10-én kelt, tehát ebből adódóan sem terjedhetett ki az akkor még nem szabályozott jogintézményre.

Egy másik ügyben a felperes a jogegységi panaszához csatolta az alapügyben benyújtott meghatalmazást. Az alapügyben csatolt meghatalmazás adásának és elfogadásának időpontjában még nem létezett jogegységi panasz eljárás, következésképp – a Kúria döntése szerint – arra a jogintézmény bevezetését megelőzően adott meghatalmazás nem terjedhetett ki.⁸²

A Jpe.I.60.038/2021. számú és a Jpe.II.60.006/2022. számú ügyekben az alperes képviseletében eljárni kívánó kamarai jogtanácsos a jogegységi panasz beadványhoz külön meghatalmazást csatolt munkáltatójától. A Kúria megvizsgálta a meghatalmazást és megállapította, hogy az jogi képviselőként történő eljárásra nem jogosította fel a jogegységi panasz eljárásban a kamarai jogtanácsost, ugyanis a meghatalmazás „mind az első- és másodfokú, mind az esetleges felülvizsgálati eljárásban” való közreműködésre szolgált, azonban nem nevesítette a jogegységi panasz eljárást. Majd a jogegységi panasz eljárás során új meghatalmazást csatolt, amely a Kúria álláspontja szerint nem határidőben került előterjesztésre. Miután a jogegységi panasz eljárásban a meghatalmazás hiánya, hiányossága miatt hiánypótlásnak nincs helye, így a panaszos csak a panasz benyújtására nyitva álló határidőben tudja korrigálni a meghatalmazással kapcsolatos hibát, hiányosságot. Hasonló elvet fogalmazott meg a Kúria az illetéktartási kötelezettség körében a Jpe.I.60.010/2021/2. számú döntésében.

A panasz előterjesztése során a panaszos a Jpe.I.60.015/2022. és Jpe.II.60.016/2022. számú ügyekben jogi képviselő közreműködése nélkül járt el, ezért a panaszok visszautasításokra kerültek.

A Jpe.I.60.033/2023. számú ügyben a jogegységi panaszhoz csatolt meghatalmazást a meghatalmazó és a meghatalmazott személy aláírta. A meghatalmazás tartalmazza a meghatalmazott ügyvéd nevét és egyéb azonosító adatait is, azonban azon sem a meghatalmazó neve, sem bármilyen más, azonosításra alkalmas adata nem szerepel, ezért azt a Kúria panasz tanácsa nem tartotta megfelelőnek.

⁸² Kúria Jpe.I.60.034/2021/3.

VI.1.3. AZ ILLETÉK MEGFIZETÉSÉNEK ELMARADÁSA VAGY HIÁNYOS MEGFIZETÉSE

A jogegységi panasz tanács a jogegységi panaszt akkor is visszautasítja, hogy az eljárási illetéket nem vagy hiányosan fizették meg, ugyanis a jogegységi panasz eljárás az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 50. § (1) bekezdése alapján illetékköteles. A 2021-ben érkezett ügyekből 13 esetben, a 2022-ben érkezett ügyekből szintén 13 ügyben, a 2023-ban érkezett ügyekből 14 ügyben a panasz visszautasításának elsődleges indoka az illeték nem vagy hiányos megfizetése volt.

A Jpe.I.60.006/2021/2. végzés szerint a panaszos az illeték lerovását illetékfeljegyzési jogára hivatkozással mellőzte, azonban az Itv. 62. § (1) bekezdés h) pontja szerint a felet – ideértve a beavatkozót és az érdekeltet is – illetékfeljegyzési jog illeti meg, a jogegységi panasz eljárás kivételével a közigazgatási eljárásban, a közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos pert és a szerződő fél által indított közigazgatási szerződéssel kapcsolatos pert kivéve. A Jpe. I.60.007/2021. számú ügyben a panaszos helytelenül határozta meg a panasz eljárásban a pertárgy értékét, és erre tekintettel az illetéket is 3.500.000 forint helyett 70.000 forint összegben fizette meg, a panasza ezért visszautasításra került.

Felmerült továbbá, hogy a jogegységi panasz ugyan a benyújtási határidő utolsó napjának estéjén előterjesztésre került, de az eljárási illeték csak másnap, a határidőn túl került jóváírásra. A Kúria kifejtette, hogy ha jogszabályból más nem következik, továbbá a Kúriának nincs hivatalos tudomása róla és a panasz vagy mellékletei sem teszik ellenőrizhetővé, hogy az illeték átutalása mikor történt meg, akkor az illeték megfizetése időpontjának a jóváírás napját kell tekinteni. Összességében tehát a jogegységi panasz határidőn belül benyújtottnak csakis akkor tekinthető, ha nemcsak a panasz előterjesztése, hanem az eljárási illeték lerovása is a törvényi határidőn belül megtörtént.⁸³ A döntéssel kapcsolatos aggályok kerültek megfogalmazásra ügyvédi szemszögből arra hivatkozással, hogy azon elvárása a Kúriának, miszerint az eljárási illeték lerovására a jogegységi panasz előterjesztésére rendelkezésre álló 30 napos törvényes határidőn belül kerüljön sor nem tekinthető méltányos gyakorlatnak különösen a Pp. szerinti gyakorlathoz képest. A kérdést felvető jogi képviselő tanulmányában megfontolandónak tartaná a Pp. 614. § (1) bekezdése alkalmazását a jogegységi panasz benyújtásának esetére.⁸⁴

A felperes teljes személyes illetékmentességre hivatkozott, azonban nem jelölte meg egyértelműen és beazonosíthatóan, hogy az Itv. 5. § (1) bekezdés a)-t) pontjai közül mely mentességi okra alapítja ezen állítását, így a Kúria hivatkozását figyelembe venni nem tudta

⁸³ Kúria Jpe.I.60.010/2021/2., Kúria Jpe.I.60.047/2022/5.

⁸⁴ DETVAY LÚCIA: *A jogegységi panasz eljárás szabályozásának eddigi tanulsága*. Polgári Jog 2022/5-6. 3.

(Jpe.I.60.022/2021/4.). Az előterjesztő illetéket nem rótt le, a jogegységi panaszban személyes költségmentesség engedélyezését kérte. Kérelméhez azonban nem mellékelte a költségmentesség és a költségfeljegyzési jog engedélyezésének alapjául szolgáló körülmények igazolásáról szóló 26/2017. (XII. 27.) IM rendelet (Kmr.) 10. § (3) bekezdésében meghatározott iratokat (a fizetési számlát vezető pénzforgalmi szolgáltató igazolását három hónapra visszamenőleg a fizetési számla egyenlegéről, valamint három hónapra visszamenőleg a fizetésiszámla-kivonatot). A hiányos költségmentesség engedélyezése iránti kérelmet ezért a Kúria, figyelemmel arra, hogy a jogegységi panasz eljárásban hiánypótlásnak nincs helye, elutasította.⁸⁵

Az előterjesztő illetéket nem rótt le a jogegységi panaszban, arra hivatkozott, hogy a Bszi. 41/C. § (2) bekezdés h) pontja és a Pp. költségkedvezmények időbeli hatályára vonatkozó szabályának együttes olvasatából az következik, hogy jogegységi panasz eljárásban újból nem szükséges a költségkedvezmény iránti kérelmet előterjesztteni, ezért kérte az alapügyben számára engedélyezett költségkedvezményt fenntartani és mellőzte az illeték megfizetését. A Jogegységi Panasz Tanács ezen végzésében is kimondta, hogy a jogegységi panasz eljárás nem az alapügy folytatása, az alapeljárásban biztosított személyes költségkedvezmények nem terjednek ki a jogegységi panasz eljárásra.⁸⁶

A jogegységi panaszt előterjesztő felperes jogegységi panaszában úgy nyilatkozott, hogy az Itv. 57. § (1) bekezdés o) pont értelmében a per tárgyi illetékmentes. A panasz tanács álláspontja szerint az Itv. 57. § (1) bekezdés o) pontja alapján a tárgyi illetékmentesség nem a jogegységi panasz eljárásra, hanem a polgári és közigazgatási ügyekben a személyes adatok védelmével, illetve a közérdekű adatok nyilvánosságával összefüggésben indított perre vonatkozik. A jogalkotó az Itv.-ben külön nevesítette azokat az eseteket, amelyekben kifejezetten a jogegységi panasz eljárásra kiterjedően az illeték megfizetése alól mentességet kívánt biztosítani. Ilyen rendelkezés az Itv. 57. § (1) bekezdés a) pontja.⁸⁷

VI.1.4. ELKÉSETTSÉG

A Jpe.I.60.008/2021/3. számú végzésben tényként megállapításra került, hogy a Kúria ítéletét a panaszos felperes 2021. február 4. napján vette át. 2021. március 5-én jogegységi panasz előterjesztéséhez szolgáló űrlap mellékleteként jogegységi panaszt nem terjesztett elő. A jogegységi panaszt egyéb beadvány űrlapon 2021. március 9. napján nyújtotta be az eljárási illeték megfizetésének igazolása nélkül. A panaszát 2021. március 25-én kiegészítette. Az

⁸⁵ Kúria Jpe.I.60.028/2021/4.

⁸⁶ Kúria Jpe.II.60.042/2022/3.

⁸⁷ Kúria Jpe.II.60.050/2022/3.

ismertetett adatok alapján a jogegységi panasz előterjesztésére nyitva álló határidő utolsó napja: 2021. március 8. napja volt. A jogegységi panasz eljárás kezdő irata az a beadvány, amely tartalmazza a jogegységi panaszt. A 2021. március 5-én benyújtott iratok a jogegységi panasz beadványát nem tartalmazták, így azok a panaszbenyújtás határidejének számításában nem voltak figyelembe vehetők. A panasz elkészttségéről döntött mindezek alapján a panasz tanács.

VI.1.5. A KÚRIA KÖZZÉTETT HATÁROZATÁTÓL JOGKÉRDÉSBEN VALÓ ELTÉRÉSRE KIFEJEZETLEN NEM HIVATKOZÓ PANASZOK

Az egyik ügyben a felperesek a jogegységi panaszt a Kúria Gfv.VI.30.015/2021/5. számú ítélete ellen terjesztették elő. A panaszukban arra hivatkoztak, hogy a Kúria az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatás megfelelőségének a megítélése körében eltért a 2/2014. PJE és a 6/2013. PJE határozatoktól és figyelmen kívül hagyta az Európai Unió Bíróságának a C-51/17. számú és a C-415/11. számú ítéletét. A panasz tanács ebben az ügyben a jogi képviselőt meg nem felelősége, az illeték meg nem fizetése mellett hiányosságnak tekintette, hogy a fél csupán arra hivatkozott, hogy az egyik határozat eltért a másiktól, emellett azonban az is szükséges lett volna, hogy az előterjesztő megjelölje, miben látja az eltérést. A Kúria álláspontja szerint „az eltérés megjelölésének konkrétan kell lennie, pontos jogértelmezésre vonatkozó álláspontnak kell ütköznie a másik (eltérő) jogértelmezést tartalmazó állásponttal. Be kell mutatni azt a lényegi háttértényállást, azaz a szükséges ügyszakosságot, ami az összehasonlítás alapfeltétele. Ki kell munkálnia, hogy a támadott határozat konkrétan melyik jogszabályi rendelkezésre vonatkozó mely jogértelmezést, hol nem tartotta be, hol tért el a támadott végzés jogkérdésben a Kúria közzétett jogértelmezésétől. Fel kell tárni tehát az ügyek összehasonlítható tényállását, az ügyben felmerült jogkérdést, az alkalmazandó jogot; egy konkrét jogszabály konkrét határozatban való értelmezését kell összevetni egy hasonló helyzetben történt más értelmezéssel”.⁸⁸ Korábban a panasz tanács ezen indokolást alkalmazta a Jpe.I.60.011/2021/3. számú és a Jpe.I.60.014/2021/5. számú ügyekben is.

A Bszi. 41/C. § (6) bekezdés e) pontja is szerepelt visszautasítási okként azon panaszt illetően, amelyben a panaszos arra hivatkozott, hogy a Kúria eljáró tanácsa a Kfv.I.35.225/2020/8. számú ítéletében eltért a Kúria közzétett joggyakorlatától. Ennek alátámasztására összesen 16 kúriai ítéletet sorakoztatott fel, ugyanakkor ezen ítéletek nem

⁸⁸ Kúria Jpe.I.60.001/2022/3.

mindegyikét jelölte meg a felülvizsgálati kérelemben.⁸⁹ A Kúria több döntésében hasonlóan foglalt állást, és azon határozatok tekintetében, amelyek a panasz beadványban megjelölésre kerültek, de a panaszos felülvizsgálati kérelme azokat nem tartalmazta a jogegységi panaszt visszautasította (Jpe.I.60.014/2021/5., Jpe.II.60.048/2022/3.).

VI.1.6. NEM A 2012. JANUÁR 1. UTÁN HOZOTT ÉS A BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK GYŰJTEMÉNYÉBEN KÖZZÉTETT KÚRAI HATÁROZATTÓL VALÓ ELTÉRÉSRE VALÓ HIVATKOZÁS

A Jpe.II.60.048/2022/3. számú ügyben a panaszos által hivatkozott határozat azon feltételnek ugyan megfelelt, hogy azt a Kúria 2012. január 1. napja után hozta meg, a másíknak azonban nem, mert a határozat nem került a BHGY-ban közzétételre. A Jpe.II.60.002/2022/3. számú végzéssel elbírált panasz esetében is hiányosságként merült fel, hogy a panaszos által hivatkozott PK vélemény, továbbá a megjelölt eseti döntések a BHGY-ban nem jelentek meg, illetve olyan jogegységi határozatot (4/2014.PJE) jelölt meg a panaszos, amely nem létezik. A BHGY-ban való közzététel hiánya volt a visszautasítás oka a Jpe.I.60.035/2021/6. szám alatt elbírált panaszhoz is. Ebben az ügyben a BH.2020.373. számon megjelent döntés (Mfv.X.10.337/2019/8. számú hatályon kívül helyező végzés) a BHGY-ban nem lett közzételve, mert azt a meghozatalakor hatályos szabályok szerint nem kellett közzétenni.

VI.1.7. A 2020. JÚLIUS 1-JÉT MEGELŐZŐEN HOZOTT KÚRAI HATÁROZATTAL SZEMBEN BENYÚJTOTT PANASZOK

Az egyik ügyben a panaszt a felperes a Kúria Gfv.III.30.542/2022/11. számú ítéletével szemben terjesztette elő. Kérte az ítélet hatályon kívül helyezését és a Kúria új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását. Álláspontja szerint a Kúria támadott határozata eltér a Kúria Gfv.VII.30.789/2016/5., Pfv.VI.21.324/2012/5., Pfv.I.20.100/2021/9., Pfv.IX.20.152/2019/8., Gfv.VII.30.253/2020/7., Gfv.VI.30.081/2021/8., Pfv.VI.20.862/2022/11., Pfv.V.20.465/2020/7. számú határozataitól. A panasz tanács elsődlegesen azért nem tudta befogadni a panaszt, mert az abban – mind a petitumban, mind a panasz többi részében – a Jpe.II. 60.042/2023/4. számú végzésben rögzítettek szerint – összesen 178-szor megjelölt Gfv.III.30.542/2022/11. számú határozat nem létezik, ilyen számon a Kúria határozatot nem hozott.⁹⁰

⁸⁹ Kúria Jpe.I.60.011/2021/3.

⁹⁰ Kúria Jpe.II. 60.042/2023/4.

A korábbi évekből az ún. g) pontos hivatkozás jelenik meg a Jpe.I.60.001/2020/2., a Jpe.I.60.002/2020/2., a Jpe.I.60.003/2020/3., és a Jpe.I.60.004/2020/2. számú végzésekben.

VI.1.8. A PANASZ VISSZAUTASÍTÁSA A KÖTELEZŐ TARTALMI ELEMEL HIÁNYA MIATT

Ezen feltétel szerint a panasz nem tartalmazza a Bszi. 41/C. § (3) bekezdésben foglaltakat, és a megfelelő kiegészítés az (1) bekezdésben meghatározott határidőn belül nem történt meg. A (3) bekezdés értelmében ugyanis a jogegységi panaszban az általános követelményeken túl meg kell jelölni azt a határozatot, amellyel szemben a fél a panaszt előterjeszti és azt a közzétett kúriai határozatot, amelytől jogkérdésben való eltérést állít a fél. Ezen feltétel hiányára a panasz tanács több határozatában hivatkozott (Jpe.II.60.002/2022/3., Jpe.II.60.044/2023/3., a Jpe.II.61.132/2023/3., a Jpe.I.60.027/2023/3., a Jpe.I.60.013/2023/3., a Jpe.II.60.016/2023/4., a Jpe.I.60.019/2023/4. és a Jpe.II.60.020/2023/3. végzéseiben).

A fentiekben hivatkozott és idézett visszautasító végzések esetében a Kúria panaszt elbíráló tanácsa nem tartotta érdemi vizsgálatra alkalmasnak a benyújtott panaszt, az valamilyen feltétel hiánya miatt nem volt „befogadható”. Felvetődik a kérdés, hogy ezek a határozatok alkalmasak-e arra, hogy rajtuk keresztül a Kúria a jogegységesítő kötelezettségének eleget tegyen. Áttekintve a Kúria honlapján jelenleg közzétett végzéseket erre azt a választ adhatjuk, hogy igen. Az idézett indokolások számos, a meghatalmazás, az illetékfizetés, az elkészttség és egyéb eljárásjogi kérdéseket érintően tettek megállapításokat, amelyek alkalmazandók az alsóbb fokú bíróságok eljárásában, hiszen egy-egy kapcsolódó értelmezési kérdés megoldására iránymutatásul szolgálnak.

Amennyiben megvizsgáljuk a felülvizsgálati kérelem Pp.-ben rögzített visszautasítási okait, úgy számos hasonlóságot fedezhetünk fel a két jogintézmény szabályozása között. A felülvizsgálati kérelem esetében is visszautasítási ok többek között az eljárási illeték hiánya, az elkészttség, a képviselet hiánya.

VI.2. A JOGEGYSÉGI PANASZ ELJÁRÁSBAN HOZOTT ELUTASÍTÓ VÉGZÉSEK ÁTTEKINTÉSE

Sokkal jelentősebbek azonban a jogegység megteremtése szempontjából a már befogadott, tehát alakilag megfelelő, de a panaszokat érdemben elutasító végzések. Ezek indokolása annak ellenére, hogy a Kúria nem látott lehetőséget arra, hogy az adott panasz eljárásban jogegységi határozat hatályú jogegységi panasz határozatot hozzon, iránymutató megállapításokat tartalmaznak.

A Bszi. 41/D. § (3) bekezdése szerint, ha a jogegységi panasz tanács megállapítja, hogy a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben nem történt eltérés, a jogegységi panaszt elutasítja. A határozat indokolásának elegendő csak erre a körülményre utalnia, az alkalmazott jogszabályok feltüntetése mellett, azzal, hogy az indokolásból ki kell derülnie, hogy az adott jogkérdés vonatkozásában a korábban közzétett és a megtámadott határozat között miért nem volt eltérés.⁹¹

A jogegységi panasz tanács határozataiban kifejtette, hogy az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése szerinti jogegység követelményének a Kúria az ítélezése során akkor tesz eleget, ha közzétett kúriai döntésekben elfogadott jogértelmezést, elvi megállapítást („*ratio decidendi*”-t) az azonos ügyekben követi. (Jpe.60.002/2021/7., Jpe.I.60.005/2021.5., Jpe.I.60.003/2022/9., Jpe.II. 60.030/2022/8., Jpe.II.60.036/2021/13., Jpe.I.60.002/2021/11., Jpe.I.60.005/2023/6.)

A jogegység fogalmát az egyes eljárási törvények nem definiálják. A Kúria határozatainak indokolásában megjelenő megfogalmazás szerint a jogegység követelménye sohasem absztrakt, hanem mindig konkrét ügyszöveg jogértelmezéshez köthető, az csak meghatározott és megjelölt bírói döntések tekintetében merülhet fel. A jogegység elsősorban anyagi jogi kérdés, mivel azt kell biztosítani, hogy a bíróságok azonos ügyeket ugyanolyan tartalommal döntsenek el. A jogegység követelménye feltételezi annak vizsgálatát, hogy mikor áll fenn az ügyek (bírói döntések) közötti azonosság. Az ügyazonosság több tényező által befolyásolt, összetett jogfogalom, amelyet mindig esetről esetre kell vizsgálni. Ha a döntések jogkérdésben való hasonlóságát vizsgálja a Kúria, szigorúan kell venni az összehasonlított bírói döntésekben az alkalmazott anyagi jogszabály egyezőségét (hatály, normatartalom) és a jogértelmezés szempontjából releváns tények azonosságát.⁹²

A Kúria kifejtette azt is, hogy nincs ügyazonosság eltérő anyagi jogi háttérű, azonos anyagi jogi háttér mellett eltérő kérelmet tartalmazó, vagy azonos anyagi jogi háttér mellett az összehasonlítást lehetetlenné tevő vagy releváns körülményekben jelentősen különböző tényállású ügyek és annak alapján indult jogviták között.⁹³

Az ügyazonosság tekintetében az is figyelembe vehető, hogy polgári és közigazgatási perben is alkalmazandóak a Pp. szabályai, emiatt a perrendi szabályok kapcsán felmerülhet szakágakon átnyúló értelmezés egységességének igénye, emiatt kivételes esetben – alaposan áttekintve a sajátos perrendi szabályok kihatását – összevethető polgári és közigazgatási

⁹¹ Bszi. 41/D. §

⁹² Kúria Jpe.I.60.002/2021/7. [19], Kúria Jpe.I.60.005/2021.5.

⁹³ Kúria Jpe.I.60.002/2021/7.

szakági döntés. Lényeges elvi tétel továbbá, hogy a Kúria a jogegységi panasz eljárásban az ítélező tanács által megállapított tényállást nem bírálhatja felül, mivel ez az eljárás nem jelent egy újabb teljes körű jogorvoslatot, a vizsgálat csak a közzétett és az ítélező tanács által meghozott döntések jogkérdésben való eltérésére szorítkozik.⁹⁴

A panasz tanács a Jpe.II.60.008/2022/8. számú határozatának [27] bekezdésében azt is kifejtette elvi élel, hogy „a kúriai határozat jellemzően akkor minősül precedensnek, ez által követendőnek, ha az mind ténybelileg, mind jogilag lényeges pontokon hasonlít a konkrét ügghöz. Két egymással maradéktalanul megegyező tényállású ügy bizonyosan nem létezik. Ezért a jogegységi panasz intézményének kiüresedéséhez vezetne, ha az üggyazonosság kizárólag csak a teljesen egyforma tényállások esetében lenne megállapítható.” Az üggyazonosság tehát lényegében hasonló tényállásokat jelent, azok azonossága azonban a releváns jogkérdés megítélésében nem tér el egymástól.⁹⁵

A jogegységi panasz érdemi vizsgálatánál először is azt kell megállapítani, hogy a hivatkozott kúriai határozatok valóban összevethetők-e a jogegységi panasszal támadott kúriai határozattal. A tanács a jogegységi panasz eljárásban jogkérdésekre vonatkozó eltérést vizsgál a támadott és a referenciaként megjelölt határozatok között (Jpe.II.60.025/2021/14., Jpe.II.60.018/2022/6.; Jpe.II.60.022/2022/6.). A tanács a határozat szám szerinti megjelölésén túl azt is megköveteli a panasz benyújtójától, hogy az eltérést konkrétan megjelölje, megindokolja, bemutassa a panaszolt határozat és az összehasonlításul hivatkozott határozatok közötti ellentétet (Jpe.I.60.011/2021/3.). A tanács Jpe.I.60.007/2022/6. számú határozatában kifejtette, hogy a panaszostól elvárható a jogintézmény sajátos jellege és a kötelező jogi képviselet okán, hogy a támadott döntés és a közzétett kúriai döntés(ek) közötti üggyazonosságot bemutassa, annak fennállását részletesen indokolja, a jogkérdésben való eltérést pontosan megjelölje, és panaszában állítson fel párhuzamot a jogkérdés szempontjából releváns tények, alkalmazandó jogszabályok, az eljárás kereteit meghatározó kérelmi elemek hasonlóságára utalva, továbbá mutassa be, hogy a közzétett döntésekben milyen elvi megállapítás került rögzítésre, ugyanezen jogkérdésben milyen álláspontot fogadott el az ítélező tanács és indokolja meg, miben látja a közzétett és támadott kúriai döntés közötti eltérést (Jpe.I.60.029/2021/9., Jpe.II.60.019/2021/18., Jpe.I.60.005/2023/6.).

A panasz tanács azt is vizsgálat tárgyává tette egyik döntésében, hogy a bizonyítás során feltárt tények bírói értékelése a jogkérdés fogalomkörébe tartozik-e. E körben hivatkozott arra, hogy „a jogirodalom szerint jogkérdés (*questio iuris*) valamely tény jogi megítélése, míg

⁹⁴ Kúria Jpe.I.60.002/2021/7.[23], [24]

⁹⁵ Kúria Jpe.II.60.008/2022/8.

a ténykérdés (*questio facti*) a megítélés tárgyát képező tényre, tényállásra vonatkozik, tehát a tények értékelése a jogkérdés fogalomkörébe tartozik, így nem zárható ki a jogegységi panasz benyújtása”. A panasz beadvány érdemi vizsgálata azonban annak elutasításához vezetett, mert a Kúria megállapítása szerint a panaszosok panaszbeadványukban csupán megismételték azokat a tényeket, körülményeket és bizonyítékokat, amelyeket – álláspontjuk szerint – a Kúria a Pfv.I.20.468/2020/6. számú határozat meghozatalakor, a bizonyítékok mérlegelése során figyelmen kívül hagyott, illetve okszerűtlenül értékelt, és amelyek egyébként rájuk kedvezőbb határozatot eredményeztek volna. Utaltak arra, hogy a Kúria „mint felülvizsgálati bíróság a felülbírálati jogkörén túlterjeszkedett”, illetve nem állt fenn a bizonyítékok „felülmérlegelésének jogi lehetősége” és a „rendelkezésre álló bizonyítékokból nem csupán egyfajta ítéleti következtetés vonható le”, azonban nem adták elő, így nem is indokolták meg, hogy az adott esetben konkrétan miben áll a közzétett határozatoktól való eltérés. A Kúria kimondta, hogy a felülvizsgálati eljárásban nem kizárt, csupán korlátozott a bizonyítékok „felülmérlegelésének” lehetősége, azonban ha a Kúria él a korlátozott lehetőséggel és a bizonyítékok eltérő értékelésének a sérelmezett határozatban kellő indokát adja, a panaszosok részéről nem elég a nézetük szerint figyelmen kívül hagyott bizonyítékok és tények felsorolása: meg kell jelölniük a jogegységet megbontó téves jogértelmezést, ki kell munkálniuk, hogy miben áll az eltérés és az ezzel megvalósított jogsértés, ki kell fejteniük a jogszabálysértésre és az eltérő jogalkalmazásra vonatkozó jogi álláspontjukat.⁹⁶

A Jpe.I.60.005/2023/6. határozatában a Kúria rögzítette azt is, hogy a jogegységi panasz eljárásban nem az alsóbb fokú bíróságok döntéseinek a Kúria döntéseitől való eltérése képezi a vizsgálat tárgyát. A panasz eljárásban ezért súlytalan az összes olyan panaszosi érv, amely azt fejt ki, hogy az elsőfokú vagy másodfokú bíróság döntése miért nem jogszerű. Az alsóbb fokú bíróságok ítéletei jogszerűségének bevonása a jogegységi panasz eljárásba azt eredményezné, hogy ezúton meg lehetne kerülni a felülvizsgálati eljárást, amely nyilvánvalóan a jogegységi panasz céljától funkció-idegen. (Jpe.I.60.019/2022/9.) A határozat kitér arra továbbá, hogy a tanács feladata nem annak megítélése, hogy a panasszal támadott kúriai ítélet a felülvizsgálat keretei között jogszerű döntést tartalmaz-e, nem a támadott ítélet (újbóli) felülvizsgálata történik, hanem annak áttekintése, hogy a panaszos által hivatkozott, korábban közzétett határozatokkal a panasszal támadott határozat – ügyszabályság okán – összehasonlítható-e, és igenlő esetben áll-e fenn jogkérdésben eltérés.

⁹⁶ Kúria Jpe.I.60.018/2021/10.

Lényeges megállapítást tett a panasz tanács a Jpe.II.60.030/2022/8. számú határozatában, amely a döntés elvi tartalmaként a határozat [64] és [66] bekezdéseiben jelenik meg. E szerint a „Jogegységi panasz eljárásban az eljáró tanács bírónak kizárásával kapcsolatosan előterjesztett panaszosi kifogások érdemben nem vizsgálhatók, mert lényegüket tekintve szuper felülvizsgálatot célzó állítások, amelyek nem egyeztethetőek össze a jogegységi panasz intézményének céljával.” (...) „Az ügyazonosság nem igazolható a közzétett eseti döntések indokolásában megjelenő általános, iránymutató jogértelmezési elvek, gyakorlat bemutatásával, mert e kérdés az egyedi ügyekre vonatkozó tételes megállapítások tükrében ítélhető meg.”

A Jpe.II.60.006/2023/12. számú határozata szerint a hatályon kívül helyező végzés nem minősül pervezető végzésnek, ezért azok visszautasítására önmagában a hatályon kívül helyező jellegük folytán nincs lehetőség.

VI.3. A MEGSZÜNTETŐ VÉGZÉSEK

A Kúria Panasz Tanácsa néhány ügyben hozott csupán megszüntető végzést. A Bszi. 41/C § (10) bekezdés a) szerint járt el pl. a Jpe.I.60.007/2023. számú ügyben, ahol a megszüntetésre azért került sor, mert a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés h) pontja alapján a jogegységi panasz visszautasításának lett volna helye.

A Bszi.41/C. § (10) bekezdés c) pontja alapján szüntette meg a Panasz Tanács az eljárást a Jpe. I.60.063/2022. számú és a Jpe.II. 60.064/2022. számú ügyekben, mert a panaszosok a jogegységi panaszukat visszavonták.

A Panasz Tanács megszüntető végzést hozott Jpe.II.60.016/2021/12. szám alatt a Bszi. 41/C. § (10) bekezdés e) pontjára hivatkozással, mert a panasz előterjesztése okafogyottá vált, mivel a Jogegységi Panasz Tanács ugyanazt a jogkérdést, illetve a jogkérdéstől való elérést más eljárásban már elbírálta.

VI.4. A JOGEGYSÉGI HATÁROZAT HATÁLYÚ JOGEGYSÉGI PANASZ HATÁROZATOK

A Kúria 2020. április 1-től több civilisztikai ügyszakot érintő jogegységi határozat hatályú jogegységi panasz határozatot hozott. Az alábbiakban ezekből a polgári és gazdasági szakágat érintő 7 db határozatot ismertetem, a Jpe.I.60.003/2022/9. számú döntés közigazgatási szakágú, ennek ismertetését mellőzöm.

Az elsőként közzétételre került 2021. november 22-én kelt Jpe.I.60.015/2021/15. számú határozatban a felperes támadta meg a Kúria Gfv.VII.30.315/2020/5. számú határozatát. Az ügy tárgya kölcsöntartozás megfizetése volt, konkrétan ún. devizakölcsön. A Kúria

megállapította, hogy a Gfv.VII.30.315/2020/5. számú ítélet jogkérdésben eltér a Pfv.I.20.185/2018/7. számú, a BHGY-ban közzétett határozattól. Az eltérés indokolt volt, ezért a Kúria a Gfv.VII.30.315/2020/5. számú ítéletet hatályában fenntartotta. A jogegységi panasz alapjául szolgáló ügyben megállapított tényállás szerint a peres felek között 2007-ben devizaalapú kölcsönszerződés jött létre. A Kúria jogegységi panasszal támadott határozatában kifejtette, hogy a felperes által alperesnek adott árfolyamkockázati tájékoztatása nem felel meg a Kúria, illetve az Európai Unió Bírósága által meghatározott követelményrendszernek, mert nem tűnik ki belőle, hogy az árfolyam fogyasztó szempontjából kedvezőtlen változásának reális esélye van. A Kúria a jogegységi panasz eljárásban áttekintette az Európai Unió Bíróságának kapcsolódó gyakorlatát, az előzetes döntéshozatali eljárásokban hozott határozatait. A joggyakorlat elemzésével a Kúria megállapította, hogy a jogegységi panasszal támadott kúriai ítélet illeszkedik az EUB és Kúria gyakorlatához.

A Jpe.II.60.027/2021/8. számú határozat meghozatalára egy olyan ügyben került sor, ahol a per tárgya bírósági jogkörben okozott kár megtérítése volt. A jogegységi panaszt az alperes nyújtotta be. A Kúria megállapította, hogy a Pfv.III.21.211/2020/6. számú, jogegységi panasszal támadott végzés jogkérdésben eltér a Kfv.IV.37.425/2012/8. számú – a BHGY-ban közzétett – határozattól. Az eltérés nem volt indokolt. A Kúria a bíróságokra nézve kötelező jogértelmezésként megállapította, hogy az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásban hozott határozatára hivatkozással perújításnak nincs helye. Az indokolatlan eltérésre figyelemmel a jogegységi panasszal támadott végzést hatályon kívül helyezte, és a Kúria felülvizsgálati tanácsát új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. A határozat indokolásában kitért arra, hogy miután a Kúria felülvizsgálati ügyben eljáró tanácsa az uniós jog eltérő értelmezésére tekintettel látta megengedhetőnek az alapperben a perújítást, ezért vizsgálat tárgyává tette azt, hogy a perújítás alapvető jellemzői és az uniós jog természete alapján a döntésben vázolt jogértelmezéstől eltért-e, azaz a perújítást jogi alapon megengedhetőnek látta-e, ezt követően pedig azt, hogy az uniós jog alapján ez a jogértelmezés indokolható vagy az EUB által elvárt-e. Az EUB az előzetes döntéshozatali eljárás során a másodlagos uniós jog értelmezéséről és érvényességéről, továbbá a Szerződések, vagyis az elsődleges uniós jog értelmezéséről dönt. Az EUB előzetes döntéshozatali eljárás során hozott határozata – az érvénytelenség kérdésében hozott döntések kivételével – csak az ügyben érintett felekre terjed ki, relatív hatályú, tehát az uniós jog értelmezése körében hozott határozatnak főszabály szerint nincs az ügyön túlmutató, mindenki másra kiterjedő, úgynevezett *erga omnes* hatálya. (C-173/09. számú Elchinov kontra Natsionalna zdravnoosiguritelna kasa ítélet, C-62/14. számú Peter Gauweiler és társai

kontra Deutscher Bundestag ítélet). A fenti alapvetéseket szem előtt tartva a Kúria kiemeli: azt a megállapítást, hogy egy uniós jogi rendelkezésnek más a tartalma és az értelme annál, mint amire korábban egy tagállami bíróság jutott, nem lehet ténybeli kérdésnek értelmezni. Nincs ez másként akkor sem, ha közvetetten abban a kérdésben kell dönten, hogy egy tagállami rendelkezés összeegyeztethető-e az uniós joggal. Az EUB jogértelmező tevékenysége során hozott ítélete éppen ezért nem igazolhat új tény. Mindezek miatt az EUB az előzetes döntéshozatali eljárásban hozott határozatában – akár az uniós jog értelmezéséről, akár érvényességéről dönt – minden esetben jogkérdésben és nem ténybeli kérdésben foglal állást, így perújítási okként sem a korábbi, sem a jelenleg hatályos magyar szabályok szerint nem alkalmazható.

Ennek a döntésnek – álláspontom szerint – azért van kiemelkedő jelentősége, mert egyértelművé tette azt, hogy az EUB döntések alapján perújítás – eltérő jogértelmezés miatt – nem kezdeményezhető alappal. Nyilvánvaló, hogy pl. az ún. devizaperekben az EUB utóbb hozott határozatai alapján számos perújítási eljárás indulhatna, ez az állásfoglalás ennek akadályát is képezi.

A Jpe.I.60.009/2022/10. számú határozatban a Kúria megállapította, hogy a Pfv.I.21.240/2021/4. számú, jogegységi panasszal támadott ítélet jogkérdésben eltér a Pfv.III.21.464/2013/12., Pfv.V.21.402/2019/8., valamint a Kfv.IV.38.015/2018/5. számú – a BHGY-ban közzétett – határozattól. Az eltérés nem volt indokolt. A Kúria a bíróságokra nézve kötelező jogértelmezésként megállapította, hogy a felek eltérő megállapodásának hiányában a biztosító helytállási kötelezettség alóli mentesüléséhez a szándékosságnak vagy a súlyos gondatlanságnak nem a mögöttes – foglalkozási, közlekedési – szabályszegés, hanem a biztosítási esemény, azaz a kár bekövetkezése vonatkozásában kell fennállnia ahhoz, hogy alkalmas legyen a mentesülés mint jogkövetkezmény kiváltására. Megállapította továbbá, hogy a szakértői kompetencia vizsgálatához a felülvizsgálati kérelmet benyújtó feleknek elegendő a hatályos perrendi szabály megjelölése és ennek alátámasztása, az ágazati vagy alacsonyabb szintű részletszabályok hivatkozásának elmulasztása önmagában nem akadályozza a felülvizsgálati kérelem érdemi elbírálását. Az indokolatlan eltérésre figyelemmel a jogegységi panasszal támadott ítéletet hatályon kívül helyezte, és a Kúria felülvizsgálati tanácsát új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. A határozat indokolásában a panasz tanács részletesen vizsgálta az ügyazonosság kérdését.

E körben megállapította, hogy a súlyos gondatlanság körében a Pfv.III.21.464/2013/12. számú közbenső ítélet, és a Pfv.V.21.402/2019/8. számú ítélet esetén az ügyazonosságot illetően a Kúria annak tulajdonított jelentőséget, hogy az ügyek tárgya vagyonbiztosítási

szerződés szabályainak értelmezése, a szabályszegés tudatos volt, a károkozók tudatos szabályszegése és a káresemény mint biztosítási esemény közötti okozati összefüggés vizsgálata a per tárgyát képezte. Ez a döntés az ügyszabályszerűség meghatározásához nyújtott segítséget, támpontokat a jogalkalmazók részére, ami – szerintem – az egyik legnehezebb feladat ezen jogintézmény alkalmazása során. A BHGY-ban közzétett több ezer határozatból megtalálni az ügyszabályszerű határozatot ahhoz, hogy ahhoz igazodjon a bíróság vagy attól eltérjen számomra elképzelhetetlennek tűnik miután magam is próbáltam az anonimizált határozatok között keresni egy-két ügycsoportban a tanulmányaim során.

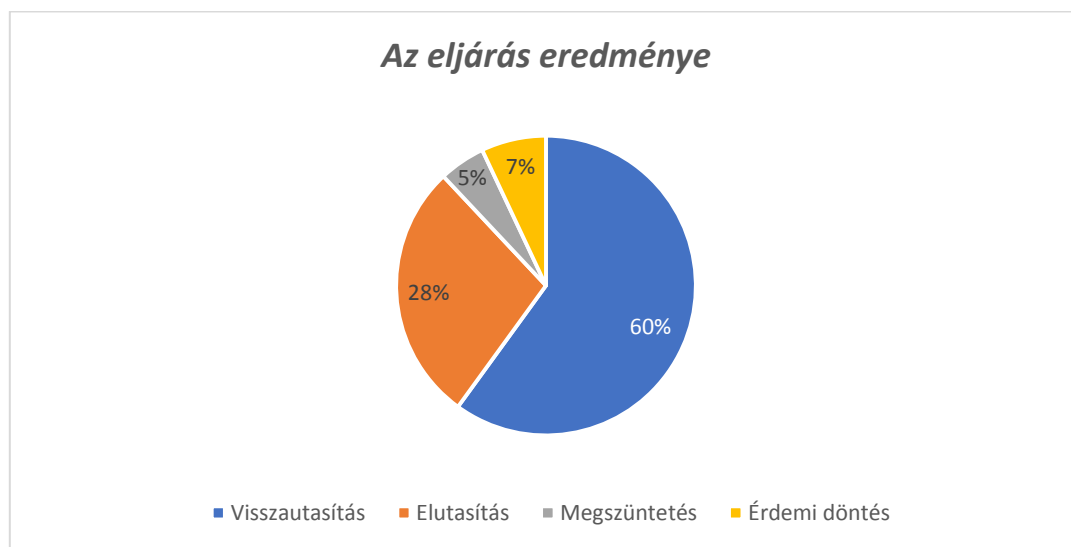
A Jpe.II.60.040/2022/7. számú határozatot a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti ügyben hozta meg a Kúria, a jogegységi panaszt benyújtó fél: az alperes. A Kúria megállapította, hogy a Gfv.30.480/2021/5. számú közbenső ítélete jogkérdésben eltér a Gfv.30.340/2019/7. számú, a BHGY-ban közzétett ítélettől. Az eltérés indokolt volt, ezért a Kúria a Gfv.30.480/2021/5. számú közbenső ítéletét hatályában fenntartotta. A Kúria Gfv.30.340/2019/7. számú ítélete és az ezzel azonos tartalmú határozatai a továbbiakban kötelező erejüként nem hivatkozhatók. A Jpe.I.60.041/2022/12. számú határozat tárgya szintén a szerződés érvénytelenségének a megállapítása, a jogegységi panaszt benyújtó fél: az alperes, a jogegységi panasszal támadott határozat száma: Gfv.30.050/2022/5. számú közbenső ítélet. A Kúria megállapította, hogy a Gfv.30.050/2022/5. számú közbenső ítélete jogkérdésben eltér a Gfv.30.340/2019/7. számú, a BHGY-ban közzétett határozattól, az eltérés indokolt volt, ezért a közbenső ítéletét hatályában fenntartotta. Mindkét ismertetett döntés elvi tartalma akként került meghatározásra, hogy nem alapos a jogegységi panasz, ha a panasszal támadott határozat a Kúria korábbi, közzétett határozataitól jogkérdésben nem tér el, vagy eltért ugyan, de a korábbi közzétett határozat a Kúria által időközben meghozott jogegységi hatályú jogegységi panasz határozata folytán már nem hivatkozható, illetve az eltérés indokolt volt.

A Jpe.I.60.003/2023/16. számú határozatában – biztosítási szolgáltatás iránti ügyben – a Kúria megállapította, hogy a Pfv.I.20.875/2022/7. számú, jogegységi panasszal támadott ítélet jogkérdésben eltér a Jpe.I.60.009/2022/10. számú jogegységi hatályú határozattól, és a Kúria által több felülvizsgálati ügyben meghozott – a BHGY-ban közzétett – határozatoktól. Az eltérés nem volt indokolt. A Kúria a bíróságokra nézve kötelező jogértelmezésként megállapította, hogy a biztosító mentesüléséhez a szándékosságnak vagy a súlyos gondatlanságnak nem a mögöttes – foglalkozási, közlekedési – szabályszegés, hanem a biztosítási esemény, azaz a kár bekövetkezése vonatkozásában kell fennállnia akkor is, ha a károsult kármegelőzési kötelezettségét mulasztja el, a kártérítési felelősség tényállási elemei

körében figyelembe vehető magatartás nem értékelhető a károsult kármegelőzési kötelezettsége elmulasztásának körében is. Az indokolatlan eltérésre figyelemmel a jogegységi panasszal támadott ítéletet a panasz tanács hatályon kívül helyezte, és a Kúria felülvizsgálati tanácsát új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.

A Jpe.II.60.054/2022/14. számú határozatban a Kúria akként foglalt állást, hogy a Pfv.V.21.325/2021/10. számú jogegységi panasszal támadott végzése jogkérdésben eltér a Pfv.III.21.070/2018/4. számú, a BHGY-ban közzétett határozattól, az eltérés indokolt volt, ezért a végzését hatályában fenntartotta. A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 327. § (1) bekezdése alapján a követelés bírósági úton való érvényesítése az elévülést akkor is megszakítja, ha a keresetlevél alkalmas a per megindítására, de a bíróság a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény alkalmazásával érdemi döntést nem hozott.

A dolgozatomban áttekintett 120 db jogegységi panasz eljárásban hozott határozat vizsgálatából megállapítható, hogy 113 ügyben bírált el a Panasz Tanács jogegységi panaszt, az elbírálás eredményeként 8 esetben döntött érdemben, 68 db visszautasító végzés született, 32 db elutasító határozat, 5 db megszüntető végzés.

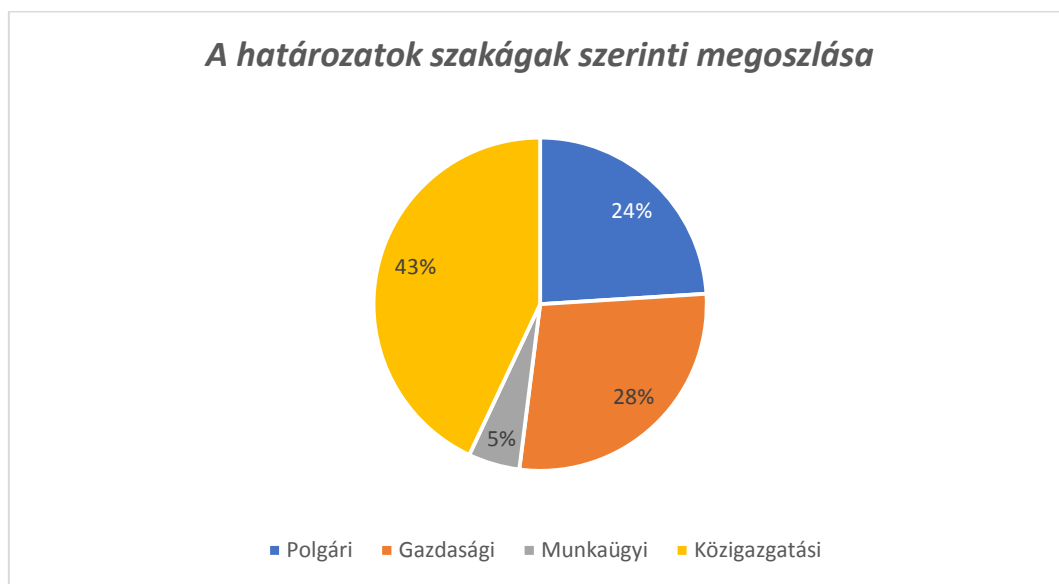

(saját ábra)

A 114 db döntésből 28 db a polgári, 32 db a gazdasági, 6 db a munkaügyi és 48 db a közigazgatási szakághoz kapcsolódott.

A fenti diagramokból látható, hogy az elbírált jogegységi panaszok túlnyomó részben visszautasításra kerültek, mert a kérelmek nem érték el még a befogadás szintjét sem (így például nem rótták le az illetéket, vagy jogi képviselő nélkül nyújtották be azt), a befogadható

panaszok nagyobb részben pedig érdemben elutasításra kerültek a jogintézmény lényegének teljes vagy részleges félreértése miatt.

(saját ábra)

A szakági megoszlást illetően a közigazgatási ügyek túlsúlyát láthatjuk, ennek ellenére a meghozott nyolc érdemi határozatból hét darab polgári-gazdasági tárgyú.

VII. ÖSSZEGZÉS

Az Ejh. tv.-vel 2020-ban bevezetett korlátozott precedensrendszert illetően számos tanulmány, elemzés született és három éve közel másfél száz ügyben hozott döntést a Kúria Panasz Tanácsa. A dolgozatomban ismertettem, hogy a korlátozott vagy fél precedensrendszer nem előzmények nélkül jelent meg a magyar jogrendszerben. A jogalkalmazásunk jogszabályi felhatalmazás hiányában nem ismeri a bíró alkotta jogot, az absztrakt jogszabályok elsődlegessége nem kérdőjelezhető meg, de a Kúria közzétett döntéseinek kötelező erővel történő felruházása mégis az angolszász precedensrendszer egyes elemeinek megjelenésével járt a magyar bíróságok döntési folyamatában. Ez sokkal nagyobb változás annál, mint ami a tanulmányozott határozatok alapján körvonalazódik.

Az alsóbb fokú bíróságok számára kötelezővé vált egy jogeset kapcsán annak felderítése, hogy a BHGY-ban van-e az adott tényálláshoz kapcsolódó, az ügy- és jogazonosság kritériumának megfelelő döntés. Amennyiben azt a bíró megtalálta, vagy a felek hivatkozása alapján vizsgálat alá vonta a Kúria közzétett határozatát, úgy meg kell állapítania azt, hogy az előtte folyamatban lévő eljárásban alkalmazható-e. A bíróságnak a közzétett határozat elemzése alapján meg kell állapítania a korábbi döntés lényegi részét, a *ratio decidendi*t és azt el kell választania az „*obiter dicta*tól. Ez a feladat egy korábitól eltérő jogértelmezést igényel a bíróságtól és a felektől, jogi képviselőktől. A common law jogászokat erre a jogértelmezésre képezik ki, azt gondolom, hogy a magyar jogászképzésben is meg kellene jelennie egy olyan jellegű oktatásnak, amelynek célja és eredménye lehet a korlátozott precedensrendszer jövőbeni jogalkalmazóinak megfelelő felkészítése.

A bevezetésben feltett kérdésre az a válaszom, hogy a korlátozott precedensrendszer „kevesebb”, mint az angolszász jogrendszer precedensrendszere, átveszi annak jogértelmezési módszerét, de a magyar bíró mégsem alkothat jogot. A korlátozott precedensrendszer azonban alkalmas a jogegység biztosítására közvetett és közvetlen módon is. Közvetetten az alsófokú bíróságok a kúriai határozatok kötőereje miatt kénytelenek azokat alkalmazni, hiszen az alkalmazás elmaradása, a közzétett kúriai határozattól eltérő döntés meghozatala annak megváltoztatásához vezethet akár egy fellebbezési eljárásban, akár pedig a felülvizsgálati eljárás során. A Kúria is kötve van a saját határozataihoz és azoktól csak előzetes döntéshozatali eljárás sikeres kezdeményezésével térhet el. Ennek folyománya lehet a széttartó, egymásnak ellentmondó kúriai döntések megszüntetése, lényegében a kúriai ítélezés „öntisztulása”.

A rendszer bevezetését megelőzően felmerült az a kérdés, hogy a kúriai határozatok alkalmazásának kötelezővé tétele nem sérti-e a bírói függetlenséget. Tekintettel arra, hogy az ügyben döntést hozó bírói tanács a precedens kúriai határozattól eltérhet, ha azt megindokolja, szerintem semmiképpen nem beszélhetünk a bírói függetlenség sérelméről.

Vannak még hiányosságok ebben az új rendszerben. Egyrészt a felülvizsgálati eljárásból kizárt határozatokkal kapcsolatos szabályozás hiánya, továbbá a perjog és a kúriai határozatokra való hivatkozás egyes kérdéseinek tisztázása a jövő fontos feladatai közé tartozik.

IRODALOMJEGYZÉK

BACSÓ FERENC: *A perorvoslatok általános jellemzése*. In: Bacsó Ferenc-Móra Mihály: Polgári eljárásjog Budapest, 1959.

BÉKÉSI SÁNDOR, HALMOS TAMÁS: *A korlátozott precedensrendszer intézményének rövid áttekintése az ügyvéd szemszögéből*. Polgári Jog 2022/9-10.

BORONKAY MIKLÓS: *A „korlátozott precedensrendszer” ügyvédi szemmel*. Polgári Jog 2022/11-12.

CSIBOR FERENC: *Reflexiók a jogegységi panasz kezdeti működésére, különös tekintettel az első indokolatlan eltérést megállapító jogegységi panasz határozatra*

DETVAY LÚCIA: *A jogegységi panasz eljárás szabályozásának eddigi tanulsága*. Polgári Jog 2022/5-6.

DZSULA MARIANNA: *A korlátozott precedensrendszer és a polgári perrendtartás szabályainak kapcsolódása*. In: Bodzási Balázs (szerk.) Jogászegyleti értekezések Budapest, 2022.

DR. FICSOR KRISZTINA-DR. PATYI ANDRÁS: *A jogegységi panasz eljárás, mint a jogegység biztosításának eszköze a Kúria gyakorlatában* (KD, 2022/8.)
<https://szakcikkadatbazis.hu/doc/9943870>, (letöltve: 2023.08.23.)

GOMBOS KATALIN: *A polgári perorvoslati rendszer és átalakulása*. Jogtudományi Közlöny, 2018/2.

KELEMEN KATALIN: *A common law jogrendszerek* In: Jakab András-Fekete Balázs (Szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia <https://ijoten.hu/uploads/a-common-law-jogrendszerek.pdf>, (letöltve: 2023. 12. 20.)

KELEMEN KATALIN – MEZEI PÉTER: *„A kontinentális jogrendszerek”* In: Jakab András–Könczöl Miklós–Menyhárd Attila–Sulyok Gábor (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Jogösszehasonlítás rovat, rovatszerkesztő: Fekete Balázs) <http://ijoten.hu/szocikk/a-kontinentalis-jogrendszerek> (letöltve: 2023. 12. 11.)

KISS ROXÁNA: *A jogegységi panasz eljárás mint ultima ratio* Polgári Jog 2022/7-8.

GRANT LAMOND: *Precedent and Analogy in Legal Reasoning*. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* <https://plato.stanford.edu/archives/spr2016/entries/legal-reas-prec/> (letöltve: 2024.01.31.)

SALLY ENGLE MERRY: *„Legal pluralism”* Law & Society Review 1988/22.

OROSZ ÁRPÁD: *Az egyedi ügyekhez igazodás magyar gyakorlata a polgári ügyszakban*. Jogesetek Magyarázata, 2012/3.

OSZTOVITS ANDRÁS: *Törvénymódosítás a bírósági joggyakorlat egységesítése érdekében – jó irányba tett rossz lépés?* Magyar Jog, 2020/2.

PATYI ANDRÁS: *A jogegységi panasz-eljárások gyakorlatának néhány alapkérdése*. In: Koltay András–Geller Balázs (szerk.): *Jó kormányzás és büntetőjog - Ünnepi tanulmányok Kis Norbert egyetemi tanár 50. születésnapjára* Budapest, 2022.

POKOL BÉLA: *Jogelmélet. Társadalomtudományi trilógia II.*, Budapest, 2005.

POKOL BÉLA: *Bevezető megfontolások a jogforrások jogelméleti elemzéséhez*, Jogelméleti Szemle 2000/1.

REINES JÁNOS: *Beszámoló a „Mi a jog?” – A korlátozott precedensrendszer és első tapasztalatai Magyarországon” című konferenciáról* Polgári Jog - Fórum 2023/7-8.

SZABÓ ZSÓFIA: *A precedensrendszer és az EU-jog* Európai Jog 2021/5.

TAHIN SZABOLCS: *Korlátozott precedensrendszer – alulnézetből*. Magyar Jog, 2020/5.

PETER M. TIERSMA: „*The Textualization of Precedent*” Notre Dame Law Review 2006–2007.

VARGA ZS. ANDRÁS: *Tíz gondolat a jogegységről és a precedenshatásról* Magyar Jog, 2020/2.

VARGA ZS. ANDRÁS: *A jogegység biztosításának európai modelljei*, Tizenötödik Magyar Jogászgyűlés, Balatonfüred, 2021. szeptember 23-25. Budapest, Magyar Jogász Egylet, 2021.

VÁRNAY ERNŐ: „*Az Európai Bíróság és az aktivizmus délibábja*” Állam- és Jogtudomány 2017/2.

VERESS EMÖD: *Megjegyzések a „korlátozott precedensrendszeréről”: adalékok egy aktuális vita háttéréhez*. In: Kruzslicz Péter–Sulyok Márton–Szalai Anikó (szerk.): *Tanulmánykötet Trócsányi László 65. születésnapja alkalmából*.

WELLMANN GYÖRGY: *Kritikai észrevételek a jogegység biztosításának új rendszerével kapcsolatban* Magyar Jog, 2020/11.

OLIVER WENDELL HOLMES: *The Common Law*, Boston, Little, Brown and Co., 1881.

ZÖDI ZSOLT: *A korábbi esetekre történő hivatkozások mintázatai a magyar bíróságok ítéleteiben*. MTA Law Working Papers. 2014/01.

ZÖDI ZSOLT: *Precedenskövetés és jogszabály-értelmezés*. Állam- és Jogtudomány, 2014/2.

ZÖDI ZSOLT: *Precedens*. In: Jakab András–Könczöl Miklós–Menyhárd Attila–Sulyok Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia 2021*. <https://ijoten.hu/szocikk/precedens> (letöltve: 2023.12.20.)

A Kúria elnökének országgyűlési beszámolója a Kúria 2021. évi és 2022. évi tevékenységéről a jogegység biztosítása és az önkormányzati normakontroll körében

HIVATKOZOTT JOGFORRÁSOK ÉS DÖNTÉSEK

Alaptörvény

A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bszi.)

A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (rég. Bszi.)

A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.)

Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény

Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény

A bíróságokról szóló 1972. évi IV. törvény

A 2019. CXXVII. törvény végső előterjesztői indokolása

2020. évi CLXV. törvény végső előterjesztői indokolása

CASE OF HERRMANN V. GERMANY (APPLICATION NO. 9300/07)

13/2013. (VI.17.) AB határozat

EUB C-537/22. 29.

1/2021. (VII.12.) PK vélemény